

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXV

CELOVEC, PETEK, 4. JULIJ 1980

ŠTEV. 27 (1975)

ZUNANJI MINISTER SFRJ V SKUPŠČINI:

Razvoj odnosov med Avstrijo in Jugoslavijo mora privedi tudi do reševanja manjšinskega vprašanja

„Z zadovoljstvom poudarjamo, da so se prijateljski odnosi z Avstrijo še naprej pozitivno razvijali na vseh področjih, kar je potrdil tudi nedavni obisk kanclerja Kreiskega v naši državi. Pričakujemo, da se bodo spričo takšnega sodelovanja hitreje reševali tudi problemi, ki se nanašajo na položaj in pravice naših manjšin v tej državi.“ Tako je poudaril zvezni sekretar za zunanje zadeve SFRJ Jugoslavije Josip Vrhovec na seji zveznega zbora skupščine SFRJ, ko je v obširnem referatu, v katerem je ocenil mednarodne odnose in dejavnosti Jugoslavije, posebej spregovoril o odnosih z Avstrijo.

Iz te njegove izjave so nekateri, ki slišijo travo rasti, že razbrali „veliko priznanje“, ki da ga je Vrhovec izrekel Avstriji. Niso sicer povedali, za kaj naj bi bilo izrečeno takšno priznanje, saj gre vendar

Slovenija bo še naprej podpirala boj zamejskih Slovencev

Odnose s sosednjimi državami je pred kratkim obravnavala tudi komisija za mednarodne odnose pri skupščini SR Slovenije, ko je podrobno preučila naloge Slovenije pri oblikovanju in uresničevanju zunanje politike in mednarodnega sodelovanja Jugoslavije. V tem okviru je komisija posebej ocenila tudi manjšinsko vprašanje ter ugotovila:

„V odnosih Jugoslavije in Slovenije s sosednjimi državami pomenijo obstoječi položaj in pravice delov slovenskega naroda, ki kot narodne manjšine živijo v Italiji, Avstriji in Madžarski, eno od bistvenih dejavnikov medsebojnih odnosov. Pri tem izhajamo iz tega, da narodne manjšine kot samostojen subjekt lahko uspešno zbljujejo narode, če živijo v razmerah, ko jim je omogočeno neoviran vsestranski razvoj na gospodarskem, kulturnem in drugih področjih. Urejanje položaja manjšin lahko bistveno vzpodbuja razvoj dobrososedskih odnosov.“

Vendar pa so na seji komisije ugotovili, da slovenska narodnostna skupnost v zamejstvu še vedno ne uživa položaja in pravic, kakor so jim zagotovljene z mednarodnimi obveznostmi in z ustavnimi določili sosednjih držav. Sprejemanje zakona o globalni zaščiti Slovencev v Italiji je v zamudi, „pravice Slovencev v Avstriji ta republika ni v celoti uresničila, pač pa jih je celo okrnila“, postopoma pa se izboljšuje položaj Slovencev na Madžarskem, se je glasila ocena komisije.

Slovenija bo na podlagi ustavnih določil še naprej izkazovala slovenski narodni skupnosti v zamejstvu vso dolžno skrb, so zagotovili na seji komisije. Pri tem bo podpirala lastni boj in napore manjšine za uresničitev njihovih pravic in to vprašanje obravnavala kot sestavni del celotnih odnosov s sosednjimi državami; po drugi strani pa bo Slovenija dosledno nadaljevala politiko, ki zagotavlja svoboden razvoj narodnostnih skupnosti v Jugoslaviji.

V ostalem so člani komisije razpravljali tudi o možnostih nadaljnjega poglabljanja sodelovanja s sosednjimi državami in se v primeru Avstrije zavzeli za razširitev regionalnega sodelovanja z vključevanjem obmejnih področij, kar naj prispeva h krepitvi politike odprtih meja.

riša Tita, da bo tudi reševanje vprašanja nacionalnih manjšin uspešnejše, če bodo naši odnosi s sosednjimi državami v celoti boljši, če bo naše sodelovanje z njimi na vseh področjih čim bolj razvito.“

V tem smislu si je Jugoslavija prizadevala že v minulem obdobju, o katerem je Vrhovec dejal, da je posvečala nezmanjšano pozornost krepitvi dobrososedskih odnosov in razvijanju vsestranskega sodelovanja z vsemi sosednjimi državami na načelih neodvisnosti in suverenosti, teritorialne celovitosti in nedotakljivosti meja, nevmešavanja in popolne enakopravnosti. Ta načela so bila dosledno vzidana v vse dejavnosti Jugoslavije do sosednjih držav in ostajajo trajna usmeritev v njenih prizadevanjih za popolno uresničenje črke in duha helsinške listine.

„Mi nismo nikdar imeli in tudi nimamo nikakršnih ozemeljskih zahtev do katerega koli našega sosedja ter spoštujemo načelo nedotakljivosti meja,“ je naglasil Vrhovec. „Želimo dobre in prijateljske odnose z vsemi sosedji; želimo slišati isti odgovor tudi od vsakega našega sosedja. Želimo skupno prispevati h krepitvi zaupanja in vzajemnega spoštovanja. Želimo, da bi skupaj delali pri širjenju sodelovanja in krepitvi stabilnosti in varnosti področja, na katerem skupaj živimo.“

Svoja izvajanja pa je Vrhovec zaključil z zagotovilom, da bo Jugoslavija tudi v bodoče nadaljevala politiko, ki jo je vodila pod vodstvom predsednika Tita. „Ko bo naša država nadaljevala Titovo pot, se bo še naprej bojevala za pravičniški svet, za neodvisnost vseh narodov in za življenje, vredno človeka, za napredek človeštva.“

Različna načela in dvojna merila

V zadnjem času so avstrijski predstavniki ponovno zavzeli stališče k južnotirolskemu vprašanju. Tako je bilo to vprašanje predmet zunanjepolitične debate v parlamentu, kjer so se vse tri stranke enotno izrekle za hitrejšo reševanje še odprtih vprašanj takoiimenovanega „paketa“. Zunanji minister Pahr je po nedavnem zasedanju „kontaktnega komiteja Južna-Severna Tirolska“ dejelnima glavarjema Wallnöferju in Magnagu obljubil, da bo pri italijanskem zunanjem ministru Colombu posredoval zaradi zamude pri uresničevanju določil južnotirolskega paketa, ki je bil sklenjen pred desetimi leti. Pri tem zasedanju kontaktnega komiteja so med drugim ugotovili, da komisiji, ki pripravlja odredbe za uporabo nemškega uradnega jezika pri uradih in sodiščih, še nista prišli do ustreznih odločitev.

Zvezni kancler Kreisky pa je o južnotirolskem vprašanju govoril v intervjuju, ki ga je dal južnotirolskemu dnevniku Alto Adige. Med drugim se je izjavil za še tesnejše sodelovanje med Italijo in Avstrijo, posebno na političnem in gospodarskem področju. Razvoj teh odnosov pa je po kanclerjevem mnenju odvisen predvsem od rešitve južnotirolskega vprašanja. Kreisky se je priznal k načelu samoodločbe narodov, vendar je menil, da nobena evropska država ne želi spreminjanja meja, zato je samoodločanje treba uresničevati vsaj v

Koroška donkihotovščina

Na seji ministrskega sveta na Dunaju so v torek med drugim razpravljali tudi o vprašanjih, ki jih postavlja na dnevni red načrt za avstrijsko-jugoslovanski sporazum o regionalnem sodelovanju. Po seji je bilo sporočeno, da priprave za sklenitev takega sporazuma napredujejo in je možno, da bo do podpisa prišlo že letos jeseni.

Predvideni sporazum naj bi omogočil razširitev gospodarskega in drugega sodelovanja med obema državama, predvsem pa naj bi sodelovanje pospešil in poglobil na obmejnih področjih, torej tudi na Koroškem in zlasti v njenem južnem delu. S tem naj bi verbalno toliko poudarjeno dobro sosedstvo dobilo tudi konkretne oblike, predvsem pa bi — če govorimo o južni Koroški — uresničevanje takega sodelovanja prineslo bistvene olajšave in gospodarske prednosti tukajšnjim krajem, ki še vedno spadajo med tista območja v Avstriji, kjer brezposelnost in s tem povezano odhajanje ljudi na delo izven domačega kraja dosega najvišje odstotke.

Torej bi bilo pričakovati, da bodo na Koroškem taka prizadevanja pozdravili. Vendar pa na Koroškem očitno veljajo drugačna merila: medtem ko na Gradiščanskem in Štajerskem podpirajo načrte za intenziviranje regionalnega sodelovanja, se na Koroškem spet enkrat izživljajo v nekem svojstvenem lokalnem patriotizmu, zaradi katerega so Korošci že po vsej Avstriji znani kot „posebneži“. Startno znamenje za novo „sveto vojno“ Koroške je tudi tokrat dal Heimatdienst in politični dejavniki so mu zvesto sledili; v svoji tristrankarski edinosti so se eden za drugim izrekli proti predvidenemu sporazumu in na Dunaju vložili svoj „veto“.

Čez poletje vprašanje gotovo ne bo rešeno, jeseni pa se bo pokazalo, kaj je več vredno — ali nacionalistična demagogija ali pa koristi prizadetega prebivalstva. Ko je šlo za nadaljnjo usodo reberške tovarne celuloze in s tem za vsakdanji kruh velikega števila tamkajšnjih družin, je prizadeto ljudstvo dalo nacionalističnim demagogom zaslužen odgovor. Prebivalstvo južne Koroške je tudi sedaj precej drugačnega mnenja kot poklicni hujšaki v celovških centralah, kajti enim gre za gospodarski napredek in razvoj domačih krajev, medtem ko drugi vidijo le svoje ozke nacionalistične interese.

Da se proti razširitvi sodelovanja med sosednjima državama zaletavajo nacionalistični krogi, je še nekam razumljivo, ker se pač težko sprijaznijo z dejstvom, da gre razvoj neustavljivo mimo njih in njihovih anahronističnih prizadevanj. Da pa se v ta donkihotski boj z zahtevami in potrebami sodobnega sveta pustijo vpreči tudi vodilni predstavniki uradne Koroške, je vsekakor značilno. Morda tudi v tem vprašanju pričakujejo podobno „zahvalo domovine“, kot jim jo je izrekel KHD za njihovo enotno odklonitev operativnega koledarja koroških Slovencev?

Širi se krog tistih ki svarijo pred nevarnostjo neonacizma

Tistih 140.000 glasov, kolikor jih je bilo pri letošnjih predsedniških volitvah oddanih za Burgerja, je kot senca sramote padlo na Avstrijo. V mednarodni javnosti je od tedaj naprej dosti več razpravljanja o tem, kako je Avstrija izpolnila svoje mednarodnopravne obveznosti glede prepovedi sleherne neonacistične dejavnosti oziroma kako velika je danes nevarnost neonacizma v Avstriji. To razpravljanje naši državi gotovo ni v čast; hkrati pa pomeni tudi opozorilo Avstriji

in njenim odgovornim predstavnikom, da se morajo zavedati, kakšno ceno so plačali svobodoljubni narodi Evrope v boju proti fašizmu — za osvoboditev tudi Avstrije.

Razprave o desničarskem ekstremizmu, naj se pojavlja v obliki nacionalizma ali neonacizma, pa postajajo čedalje živahnješe in prizadete predvsem znotraj Avstrije. Vedno širši postaja krog demokratičnih organizacij, ki kritično ocenjujejo sleherno omalovaževanje pojavov desničarskega ekstremizma ter opozarjajo pristojne dejavnike na njihovo odgovornost in dolžnost, da pravočasno in dovolj odločno ukrepajo, kakor jim predpisujejo državna pogodba, ustava in zakonska določila.

Tudi na nedavni seji izvršnega odbora antifašističnega komiteja so se bavili s temi vprašanji ter sprejeli smernice za bodoče delo. Med konkretnimi akcijami predvidevajo za državni praznik 26. oktobra vseavstrijsko zborovanje v bivšem koncentracijskem taborišču Mauthausen, kjer bo imela demonstracijo tudi avstrijska visokošolska zveza. Antifašistični komite bo letos jeseni organiziral anketo o boju proti neonacizmu. Sklenil pa je tudi, da bo podpiral akcije koroških Slovencev proti šovinistični hujšakski gonji v zvezi z letošnjo 60-letnico plebiscita in je med drugim napovedal sodelovanje pri letošnjem Oktobrskem taboru (o tej prireditvi obširneje poročamo na 2. strani — op. ured.)

okviru dotične regije in pokrajine, in to v najširšem smislu. Pri tem je kancler dejal, da prizna pravico do samoodločbe vsaki skupnosti in da je ta pravica na Južnem Tirolskem do določene mere uresničena, tako da je prišlo po tej poti do določene stabilizacije.

Medtem ko visoki avstrijski predstavniki v vprašanju Južne Tirolske torej znajo tolmačiti pravice nemškogovoreče skupnosti v najbolj širokogrudni obliki, moramo glede slovenske narodne skupnosti na Koroškem ugotoviti, da so njihova stališča precej drugačna. Če Kreisky pravi, da velja pravica samoodločanja za vsako skupnost, potem samo potrjuje, da imamo koroški Slovenci prav, ko zahtevamo npr. izpolnitev operativnega koledarja — ki pa ga na Koroškem tristrankarsko enotno odklanjajo kot protustavne. Kanclerjeva izjava pa tudi kaže, da avstrijska politika, ki pri uresničevanju manjšinskih pravic prezira upravičene predloge prizadete manjšine, ne odgovarja načelom, ki jih ista avstrijska politika tako odločno in dosledno zastopa v vprašanju Južne Tirolske.

Naj bodo resnične ali samo dozdevne razlike še tako velike — v obeh vprašanjih gre za ohranitev in razvoj narodnostne skupnosti. Zato tudi ne more in ne sme biti različnih načel in dvojnih meril!

Turska avtocesta je dograjena

Pred tednom dni je vicekancler in finančni minister dr. Hannes Androsch v okviru posebne svečanosti uradno odprl za promet zadnji odsek Turske avtoceste. S predajo 15,4 km dolgega odseka od Rennwega do Gmünda je tudi zaključena gradnja Turske avtoceste, ki zdaj od Spittala do Salzburga meri skupno 146,5 km, kar pomeni neovirano hitro povezavo Koroške s severom Avstrije in z zahodno Ev-

ropo in obratno. Je pa to tudi povezava na jug, predvsem na Jadransko morje, kar je tudi velikega gospodarskega pomena tako za Koroško kot za sosednji državi Italijo in Jugoslavijo.

Čeprav je odsek avtoceste, ki so ga prejšnji petek izročili svojemu namenu, dolg le dobrih petnajst kilometrov, je to izreden gradbeno-tehnični podvig, ki nima primera v celi Evropi. Kajti gradnja tega dela

avtoceste je bila povezana z izredno velikimi težavami, saj teren ni le hribovit, ampak izredno labilen, torej netrden, večinoma peščen. Zato je večina avtoceste speljana na stebrih, ki so deloma visoki 75 metrov. Razen tega so morali s temelji do 35 metrov globoko v zemljo. Pri vsem pa so imeli še velike težave z vodo, tako da so morali zgraditi številne odvajalne jaške, imenovane „studenci“. Ker je avtocesta dobesedno prilepljena na bok turskega masiva, so le-to morali s skupno 4800 vezilnimi sidri še „pritrditi“ h terenu. Ne nazadnje je bila gradnja še ovirana zaradi prometa po stari cesti skozi dolino Lise, po kateri se je odvijal ves promet proti jugu. Kljub temu pa so ta del avtoceste zgradili v predvidenem roku in sicer v teku treh let in pol. Seveda je delo teklo dan in noč in skozi vse leto. Zato je dograditev tudi s tega vidika rekord in dobro spricevalo za „Tauernautobahn AG“, ki je prav s tem odsekom zaključila celotno gradnjo Turske avtoceste.

Svojski rekord pa je Turska avtocesta dosegla tudi v ceni. Kajti samo teh 15,5 km avtoceste je stalo 3,4 milijarde šil. Tako je en sam dan gradnje tega cestnega projekta prišel na 2,75 milijona šilingov, kar dovolj nazorno prikazuje, s kolikšnimi naporji je bil ta načrt uresničen. Če že navajamo ogromne stroške tega projekta, pa naj še povemo, da je gradnja terjala tudi tri človeške žrtve, kar baje pri težavah, ki so jih imeli pri gradnji „ni veliko“. Pri gradnji je sodelovalo 1500 ljudi.

Turska avtocesta zdaj kot impozanten dosežek tehnike krasi dolino Lise in se s svojo lepoto čudovito dopolnjuje z naravo. Po tej sodobni cesti se od prejšnjega petka naprej steka promet v obe strani in zblizuje narode Evrope. Seveda pa je še vedno velik problem hitra cestna zveza od Spittala do Beljaka in glavna ovira so Karavanke, skozi katere pa je že načrtovana gradnja predora. Slednji naj bi bil dograjen v prihodnjih petih letih in bo tvoril nadaljnjo povezavo z južno Evropo. Vsekakor pa bo gradnja karavanškega predora tako kot Turska avtocesta zaradi težavnega terena stala mnogo več kot so prvotno načrtovali.

JUTRI V ŠKOFJI LOKI:

25. izseljeniški piknik jubilejno srečanje rojakov iz domovine in tujine

Škofja Loka bo jutri spet v znamenju tradicionalnega „izseljeniškega piknika“ — vsakoletnega srečanja rojakov, ki živijo kot izseljenci širom po svetu. Letošnje srečanje bo poleg tega jubilejno, namreč že petindvajseto po vrsti, zato je razumljivo, da so se organizatorji še posebno potrudili, da bi za udeležence domačine in rojake iz drugih držav — pripravili res prijetno srečanje.

Dopolodne med 9. in 10. uro bodo dekleta in fantje v narodnih nošah na Mestnem trgu sprejemali udeležence in jih pospremili do osrednjega prireditvenega prostora na vrtu loškega gradu. Za dobrodoščilo bo igral škofovski pihalni orkester, ob 11. uri pa bodo s fanfarami naznanili začetek osrednjega programa. V kulturnem programu bodo nastopili člani folklorne skupine Javorje, skupina koscev in grabljic iz Sovodnj v Poljanski dolini, Sentjernejski oktet, nonet mladih združnikov iz Škofje Loke, recitatorji in drugi.

Slovenska izseljenska matica, ki je prireditelj vsakoletnega „izseljeniškega piknika“, je letos pripravila manjša srečanja z rojaki iz tujine tudi v drugih krajih. Predvsem pa se matica trudi za čim tesnejše stike z izseljenci potom svojega tiska in raznih gostovanj. Za obdobje prihodnjih petih let je matica izdelala okvirni načrt, ki obsega zelo bogat program najrazličnejših dejavnosti. Med drugim hočejo tudi „Rodni grudi“, specializirani mesečni reviji za izseljence, v prihodnjih letih podvojiti naklado, tako da bi izhajala v 10.000 izvodih. Poleg slovenske izdaje pa bi revijo želeli izdajati tudi še v angleščini in španščini, kar bi bilo namenjeno predvsem drugi in tretji generaciji izseljencev, ki sta že rojeni v tujini in torej ne več tako večji slovensčine. Ravno tej mladini bi bila namenjena tudi akcija za učenje slovenskega jezika v okviru takimenovanih poletnih šol v domovini. Med izseljenci vlada za tako šolo veliko zanimanje, vendar bi morali še urediti vprašanje, da bi na teh šolah pridobljena spričevala priznavali tudi na ameriških univerzah.

Tako kot pri reviji „Rodna gruda“ nameravajo povečati naklado na 10 tisoč izvodov tudi pri „Slovenskem koledarju“, ki ima že več kot 60-letno tradicijo. Nadalje želijo povečati in načrtneje urediti pomoč izseljenskim organizacijam, ki jih je na svetu skoraj 1200. Gre predvsem za strokovno pomoč, za nabavo knjig in

literature ter razpečevanje slovenskih filmov, pa tudi za usposabljanje njihovih društvenih delavcev. Največjo pozornost bo matica posvečala delu z mladimi generacijami izseljencev in v ta namen načrtujejo sistemsko ureditev njihovega štipendiranja, izdajanja učbenikov, mentorskega dela in drugih stikov, ki pomagajo krepiti stike med izseljenci in njihovo staro domovino.

Med nalogami, ki jih nameravajo uresničiti že prihodnje leto, je simpozij o pomenu ameriško-slovenskega pisatelja Louisa Adamiča. Na področju dokumentarnega in znanstvenega raziskovalnega dela pa načrtujejo še izdajo antologije slovenske izseljenske književnosti, izdajo knjige o delovanju Slovencev v Argentini in knjige o kulturni zgodovini Slovencev.

V Jugoslaviji slavijo letos tridesetletnico samoupravljanja, ene najpomembnejših pridobitev narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije. Po vsej državi so imeli za dan samoupravljalcev številne proslave, na katerih so govorili o tej pomembni obletnici; spregovorili pa so tudi o današnjih problemih, ki se postavljajo v zvezi z gospodarsko stabilizacijo. Predvsem pa so se tudi na teh prireditvah spomnili letos umrlega graditelja nove socialistične, samoupravne in neodvisne Jugoslavije — maršala Tita ter se zakleli, da bodo dosledno nadaljevali pot, ki jo je začrtal in po kateri jih je toliko let vodil Tita.

V Sloveniji je bila zadnji četrtletnik republiška proslava dneva samoupravljalcev in 30. obletnica samoupravljanja, na kateri so posameznikom in delovnim organizacijam podelili priznanja za posebne uspehe pri razvijanju socialističnega samoupravljanja. Udeležencem, med katerimi so bili poleg nagradencev tudi vodilni predstavniki družbenopolitičnega življenja Slovenije, je govoril predsednik Zveze sindikatov Slovenije Vinko Hafner, ki je poudaril, da ob 30-letnici začetka uveljavljanja delavskega samoupravljanja lahko enotno ugotovijo, da so v tem obdobju dosegli velik napredek pri krepitvi družbenega in gmoetnega položaja delavskega razreda, pri uveljavljanju pravice delavca, da razpolaga s pogoji in rezultati svojega dela.

Pri tem je govornik navedel, da so zgradili institucionalno zgradbo samoupravno organiziranega družbenega dela, ki jo zdaj sestavlja nad 7000 temeljnih in drugih organizacij družbenega dela in delovnih skupnosti. Hkrati pa so občutno okrepili tudi dejanski družbenoekonomski položaj delavca, tako da sedaj že lahko trdijo, da so revolucionarno geslo „lovarne delavcem“ v glavnem uresničili. „Po tridesetih letih uveljavljanja socialističnega samoupravljanja — je dejal predsednik Hafner — pa smo zdaj prišli v odločilno obdobje, ko moramo dejansko preiti od upravljanja v imenu delavcev na upravljanje delavcev samih in uveljaviti samoupravljanje kot prevladujoč družbeni odnos v celotni družbeni reprodukciji in življenju. To je nujno tako zaradi pospeševanja gospodarskega napredka, kot tudi zaradi ohranjanja družbenopolitične stabilnosti.“

Predsednik Hafner pa je spregovoril tudi o trenutnih

DAN IZSELJENCEV

Zveza slovenskih izseljencev obvešča, da bo imela v nedeljo 6. julija 1980 s pričetkom ob 14.00 uri v Kulturnem domu na Radišah svoj

redni občni zbor

ki bo letos še posebej v znamenju 35-letnice zmage nad fašizmom in vrnitve iz pregnanstva.

Občno zbor bo tudi tokrat povezan s tradicionalnim

DRUŽABNIM SREČANJEM

ki ga bosta z nastopi popestrila

- pevski zbor SPD „Radiše“ z Radiš
- folklorna skupina SPD „Zarja“ iz Železne Kaple.

Vsakoletni DAN IZSELJENCEV je postal tradicionalno srečanje bivših pregnancev, da obudijo spomin na skupno trpljenje v času nacističnega nasilja ter zavzamejo stališče k aktualnim vprašanjem slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Tokrat velja še posebej omeniti nevarno množično se pojave nacionalizma in neonacizma, proti katerim je treba biti buden in odločen, da se nikdar več ne bi ponovili časi nasilja in preganjanja.

Poskrbimo, da bo srečanje spet prepričljiva manifestacija naše zvestobe tistim vrednotam, za katere smo bili v najtemnejši dobi naše narodne zgodovine pripravljeni doprinesiti velike žrtve. Zato vsi na srečanje — bivši izseljenci in predvsem tudi mladina, ki bo le tedaj mogla nadaljevati delo svojih prednikov, če bo poznala resnico o njihovem trpljenju in boju.

Prisrčno vabljeni bivši pregnanci z družinami, prijatelji in znanci!

Zveza slovenskih izseljencev

Oktoberški tabor je predstavil svoj koncept

Kakor že prejšnja leta, bodo tudi letos številni kulturni ustvarjalci v okviru Oktobrskega tabora skušali ustvariti vzdušje, ki je alternativa zastupljenemu vzdušju na raznih nacionalističnih in deželnih proslavah 10. oktobra. Sploh je cilj organizatorjev Oktobrskega tabora razširiti prireditve na vse večje kraje dvojezičnega področja, kakor tudi na kraje v izključno nemškogovorečem delu Koroške. Dolgoročno gledano pa naj bi postal cel mesec oktober „mesec za pravice manjšin“. To so izjavili člani pripravljalnega odbora Oktobrskega tabora začetek tedna na tiskovni konferenci za avstrijski tisk.

Ob tej priložnosti so v obliki brošure predstavili novinarjem načela Oktobrskega tabora. V brošuri prikažejo, kako se je v zadnjem desetletju dosledno nadaljeval in razširjal nacionalistični duh, ki je doživel svoj poživitev na oktobrskih proslavah

70. leta. Kot značilnost nemškonalnega mišljenja, ocenjuje brošura npr. izključno usmerjenost v preteklost, nehumanost in iracionalnost, pripravljenost pospeševati politično, gospodarsko in kulturno oblast nemškega meščanstva nad pretežno slovenskim prebivalstvom dvojezičnega podeželja. Proti temu enodimenzionalnemu mišljenju nemškega nacionalizma postavlja Oktoberski tabor načelo dvojezičnosti, ki jo je treba na Koroškem razviti, da bo manjšina lahko preživela in se bo razvilo mirno sožitje. Dvojezičnost odgovarja realni situaciji na Koroškem, in dežela bi šele ob uresničevanju tega načela v otroških vrtcih, osnovnih šolah, javnih ustanovah itd. postala resničen povezovalni člen med narodi v tem predelu Evrope.

Oktoberski tabor hoče svoj delež prispevati k obširnemu in težavnemu obnovitvenemu delu, ki ga je treba na Koroškem opraviti. Zaradi tega je med drugim izdelal tudi predloge, kako naj bi odgovorni v deželi spremenili običajne oktobrske prireditve, če hočejo pokazati pripravljenost za odpravo tradicionalne nacionalistične gonje proti Slovincem. Med drugim predlagajo, da je treba dati dodatno težo proslavam obletnice avstrijske državne pogodbe, s posebnim poudarkom na zaslugi koroških Slovencev v boju za osvoboditev Avstrije.

Glavna gesla letošnjega Oktobrskega tabora so: „Dvojezično v osmo desetletje“, „Zoper protimanjšinski pakt treh strank“, „Za nov oktober.“ Lani je bilo glavno geslo usmerjeno proti Heimatdienstu, ki je rovaril proti rešitve Reberce; letos pa geslo, ki je usmerjeno proti trostrankarskemu protimanjšinskemu paktu, bolj odgovarja sedanjemu položaju v deželi.

Na Oktoberskem taboru, ki bo 11. oktobra, bo ponovno sodelovala znana dunajska skupina „Schmetterlinge“, zelo verjetno pa še cela vrsta znanih mladih avstrijskih pevcev in kulturna skupina iz Južnega Tirola; morda bo prišel celo iz Francije znan interpret keltskih melodij. Vse to bo pravočasno objavljeno, čim bodo pogodbe podpisane.

Prvotno je kazalo, da bo Oktoberski tabor letos lahko začel v okviru uradnih oktobrskih proslav z deželno podporo. Vendar je deželni glavar Wagner pri zadnjih razgovorih izjavil, da tabora ne morejo sprejeti pod svoje okrilje, če koroški Slovenci ne vidijo možnosti sodelovati pri deželnih proslavah.

Trideset let samoupravljanja

nalogah in naglasil, da je v sedanjem trenutku vsekakor najpomembnejše zagotoviti nujno gospodarsko stabilnost. Pri tem gre v bistvu za korenito gospodarsko reformo, ki naj zagotovi globljo preobrazbo in ustalitev gospodarstva ob njegovem večjem vključevanju v mednarodno delitev dela. Vse to pa je izrednega pomena tudi za krepitev samoupravljanja in ponovno stabilno rast delavčevega osebnega in družbenega standarda.

Na zvezni ravni pa so 30-letnico samoupravljanja počastili tudi na slavnostni seji CK ZKJ v Vukovaru, ki je bila namenjena 60-letnici vukovarskega kongresa KPJ. S sklepi omenjenega kongresa leta 1920 se je dejansko končal proces združevanja enotne revolucionarne marksistične partije jugoslovanskega delavskega razreda.

Slavnostni govornik na tej seji je bil predsednik predsedstva CK ZKJ Stevan Doronjski, ki je naglasil, da se letos spominjajo več jubilejnih datumov iz revolucionarne zgodovine jugoslovanske partije. Tako je minil komaj dober mesec od 35. obletnice zgodovinske zmage svobodoljubnih narodov nad fašizmom, od datuma, ki je bil znamenje zmagslavnega izida narodnoosvobodilne vojne jugoslovanskih narodov in narodnosti, zmagslavnega konca oborožene faze naše socialistične revolucije. Poteklo pa je tudi trideset let od izdaje zakona, s katerim je bilo utemeljeno delavsko oziroma socialistično samoupravljanje kot strateška usmeritev razvoja.

„Delavski razred je dandanes vodilna sila naše družbe,“ je poudaril Doronjski. „S socialističnim samoupravljanjem si je priboril odločilne vzvode za uveljavitev takšne vloge. To je naši družbi odprlo nove perspektive, naprednim silam delavskega razreda in narodnosti, zmagslavnega konca oborožene faze naše socialistične revolucije.“

Zgodovinsko odgovorna za socialistični razvoj družbe ter za ohranitev pridobitev revolucije je ZKJ, je dejal Doronjski. ZKJ pa ni partija oblasti v imenu razreda, ni nosilka političnega monopola, marveč je vodilo socialistične vsebine demokratičnih procesov v družbi, bistveni dejavnik sistema socialističnega samoupravljanja, nosilka novih etičnih vrednot.

Jezik koroških Slovencev v ogledalu znanstvenih raziskav

Pred nedavnim je slavistični inštitut graške univerze izdal publikacijo univ. prof. S. Hafnerja in univ. asistenta E. Prunča z naslovom „Leksikalische Inventarisierung der slowenischen Volkssprache in Kärnten“. Publikacija je razdeljena na dva dela. V uvodu prvega dela univ. prof. S. Hafner z jezikoslovno-teoretskega, jezikovno-psihološkega in sociolingvističnega vidika obravnava problematiko jezikovne situacije, v kateri se izvaja raziskovalni projekt „Inventarizacija slovenskih govorov na Koroškem“. Med drugim poudarja, da naj bi bila raziskovalna dejavnost usmerjena v analizo semantične strukture besedišča, pri čemer pa naj se tudi ne bi zanemarljivi glasoslovni vidiki.

V drugem prispevku prvega dela avtor E. Prunč razvija dolgoročno koncepcijo raziskovalnega projekta. Izhaja predvsem iz zahteve, da je treba raziskovalni postopek prilagajati jezikovni situaciji in govor-

nemu položaju zato, da bi se lahko zbralo vse jezikovno gradivo, ki je na Koroškem še dostopno. Avtor predvideva razločevanje podatkov, ki so zbrani s posameznimi metodami. Primerljivost zbranega jezikovnega gradiva pa naj bi se zagotovila s tem, da se v vsem raziskovalnem postopku uporabljajo isti sociolingvistični in pragmatolingvistični parametri.

Koncepcijo raziskovalnega projekta nato razdeli v sledeče cilje: 1) Sistematično zbiranje doslej objavljenega dialektološkega gradiva in publiciranje konkordance (The-saurus der slowenischen Volkssprache in Kärnten), v kateri naj bi bilo to gradivo urejeno po semantičnih, morfoloških in geografskih kriterijih. 2) Popis glasovnih refleksov s pomočjo vzročnih stavkov; ugotovitev glasovnih sistemov v zadostnem številu informacijskih točk. 3) Popis izoleks s pomočjo vprašalnih listkov in kontrolnih tonskih posnetkov. 4) Raziskovanje

semantične strukture besedišča po posameznih besednih poljih. 5) Tonsko in magnetoskopsko snemanje posebej zanimivega jezikovnega in etnografskega gradiva.

V drugem delu publikacije avtorji L. Karničar, H. Pfandl, E. Prunč in A. Sellner najprej obravnavajo dosedanje dialektološko literaturo o slovenskih narečjih na Koroškem. Med drugim ugotavljajo, da so se doslej popolnoma zanemarjala semantična, sintaktična, socio- in pragmatolingvistična vprašanja in da v dosednji literaturi manjkajo dialektološki podatki iz vsega severnega Roža (z izjemo Kostanj), iz prehodnega območja med Podjuno in Rožem ter iz prehodnega območja med Rožem in Ziljo. Predlagajo sistem transliteriranja, da bi lahko poenotili doslej uporabljeno transkripcijo in primerjali podatke posameznih avtorjev. Priobčili so tudi konkordanco transkripcijskih sistemov, ki zajema tudi dosedanje dialektološko literaturo. Ta konkordanca je usklajena tudi z informacijskimi točkami, ki jih avtorji predstavijo in ki so urejene geografsko (od vzhoda proti zahodu), po nemških in po slovenskih krajevnih imenih. Avtorji objavljajo tudi prve izsledke o razširjenosti posameznih izoleks v območju današnje Koroške. Izsledki so grafično ponazorjeni v priloženih kartah in temeljijo na povprečno 200 informacijah za vsak pojem. Informacije so avtorji zbrali s pomočjo vprašalnih listkov in tonskih posnetkov.

Kar se tiče primerjave razširjenosti izoleks in glasovnih pojavov, ki jih je opredelila dosedanja dialektologija, avtorji ugotavljajo, da obe skupini izoglos (izolekse in izofoni) ne sovpadata in da je tudi geografska razširjenost raziskanih izoleks zelo različna. Ta pojav razlagajo tako, da so se v zgodovini pogosto menjavali komunikacijski prostori in da je bila komunikacija med njimi več ali manj zavarta.

Novost pri delu inventarizacije slovenskih govorov na Koroškem v omenjeni publikaciji predstavljajo predvsem razmišljanja v smeri sintaktičnega in zlasti sociolingvističnega vidika ter poskus zajeti čim bolj obširno področje slovenskih govorov.

-mm-

V dijaškem domu SŠD tudi letos podelili bralne značke

Posebno priznanje marljivim bralcem so bile knjige s podpisi obeh pisateljev

K splošni izobrazbi sodi tudi poznanje književnosti svojega naroda. Za to pa je potrebno branje in še enkrat branje. Znano pa je, da človek dandanes malo čita. S tem zaskrbljujočim pojavom se ukvarjajo številni dejavniki, zlasti pedagogi in vzgojitelji. To je posebno važno za male narode, za manjšino pa to lahko pomeni odtujitev narodni identiteti.

Ta problem so na svojski način učinkovito rešili v Sloveniji, kjer sta pred dvajsetimi leti pisatelj Leopold Suhodolčan in slovnica France Kotnik na osnovni šoli na Prevaljah uvedla tekmovanje za Prežihovo bralno značko. Njuno idejo so povzeli po vsej Sloveniji, kjer danes učenci z izvenšolskim branjem slovenske leposlovne besede tekmujejo za bralne značke, ki so poimenovane po slovenskih pisateljih in pesnikih.

Tej akciji se je pred tremi leti pridružila tudi Slovenska prosvetna zveza v Celovcu, ki je za tekmovanje navdušila dijake, ki stanujejo v Dijaškem domu SŠD in šolarje v Selah-Kotu. Čeprav je začetek skromen, je vendar razveseljav, saj tekmovalci z velikim veseljem segajo po slovenskih knjigah in ob koncu šolskega leta s ponosom sprejemajo bralne značke, ki so si jih „zaslužili“ z branjem.

Tudi prejšnji torek je bilo v dijaškem domu SŠD v Celovcu praznično razporeženo, ko sta tamošnjim dijakom znana slovenska pisatelja Branka Jurca in Ivan Potrč podelila Prežihove bralne značke. Pred tem sta se dijakom predstavila s kratkim branjem oz. pogovorom o svojem umetniškem ustvarjanju. Branka Jurca je v glavnem opisovala akcijo tekmovanja za bralne značke v Sloveniji, kjer učenci tekmujejo za več ko 20 različnih bralnih značk. Povedala

je, da so v preteklih 20 letih na šolah v Sloveniji podelili preko dva milijona bralnih značk, kar pomeni, da so učenci prebrali ogromno knjig slovenskih pisateljev. Izrazila je veselje nad tem, da so se veliki armadi mladih bralcev pridružili še koroški dijaki. Tudi pisatelj Ivan Potrč je naglasil pomen načitanosti in poznavanja književnosti svojega naroda in menil, da mali narod, kot je slovenski, potrebuje kulturne ljudi, ljudi, ki se zavedajo svoje kulture, saj le s tem lahko postajajo enakopravni z drugimi narodi v svetu.

Mentorstvo za letošnje tekmovanje so prevzele sodelavke Študijske knjižnice SPZ. Magister Marija Malle je ob tej priložnosti opisala potek tekmovanja in tudi povedala, da bodo v prihodnjem šolskem letu pridobili nove tekmovalce, zlasti na podeželju. Prav je, da je to akcijo prevzelo vodstvo Študijske knjižnice, kar bo gotovo poglobilo stike z drugimi bralci in knjižničarji na podeželju. Tako bo možno pridobiti tudi mentorje, ki bodo skrbeli za kontakte z mladimi bralci. Prav to pa je pri nas na Koroškem eden glavnih problemov. Žal slaviste na slovenski gimnaziji še ni uspelo pridobiti, da bi tudi na šoli skrbeli za tekmovanje za bralne značke. SPZ je sicer organizirala že dva sestanka in povabila tudi KKZ. Morda bo v prihodnjem letu le možen napredek in dana možnost tekmovanja za bralne značke večjemu številu dijakov. Zanimanje med mladino je brez dvoma prisotno — potrebne so le pobude.

Od povabljenih predstavnikov slovenskih kulturnih organizacij in drugih ustanov in zastopstev sta podelitvi prisostvovala konzul SFRJ v Celovcu Alfonz Naberžnik in podpredsednik SPZ Tomaž Ogris.

35 let Mladinske knjige

V ponedeljek je delovna organizacija Mladinska knjiga v Ljubljani slavila ob navzočnosti številnih častnih gostov, med katerimi so bili tudi zastopniki zamejstva, svojo 35-letnico obstoja.

Mladinska knjiga, ki je bila ustanovljena 27. junija 1945, približno en mesec po osvoboditvi, se je v teh 35 letih razvila v eno največjih slovenskih in jugoslovanskih založb. Razvila se je v vsestransko razvejano delovno organizacijo, ki izdaja knjige, jih zalaga in jih razpečava; ki sodeluje z naročniki doma in v tujini, tiska grafične proizvode, pisarniški material idr. V začetku je izdajala časnike in revije za mlade in najmlajše, kot so to Ciciban, Mladina, Pionir in Pionirski list, potem domača in tuja dela za mladino v številnih izdajah in zbirkah, od leta 1958 naprej pa tudi dela za odrasle.

Tudi danes pripisujejo mladinskemu periodičnemu tisku še zmeraj velik kulturni in pedagoški pomen. Tako izhaja npr. Ciciban v nakladi 90.000 izvodov. Pomembna je tudi zbirka Kondor, ki je namenjena šolski in študentski mladini. Visoko kulturno in vzgojno ceno pa pripisujejo slikanicam in drugim zbirkam za najmlajše. S slovenskimi slikanicami bodo prodrli v kratkem tudi izven jugoslovanskih meja, saj so v načrtu izdaje slikanic npr. v Indiji in na Kitajskem.

Za uspešni razvoj Mladinske knjige je vsekakor že od prvih začetkov pomembna na gosto razporejena razpečevalska mreža, ki je posebno dobro razvita med poštvovalnimi šolniki. V zadnjem času pa se tej mreži še pridružuje knjižni klub „Svet knjige“ s 165.000 člani, katerega poverjeništvu za Koroško je prevzela „Naša knjiga“ v Celovcu. Po tej poti dosežejo torej številne knjige bralca. Lani je izdala Mladinska knjiga 305 novih knjig v nakladi čez dva milijona dvestotisoč izvodov. Povprečno torej izda Mladinska knjiga vsak delovni dan eno knjigo.

Ob jubileju je Mladinska knjiga tudi celovški knjigarni „Naša knjiga“ podelila umetniško oblikovano priznanje za dobro sodelovanje.

IVAN DOLENC

Slovenska kulturna publicistika v Kanadi

Pod naslovom „Apel vsem Slovincem in Slovenkam v Kanadi“ je zapisano: „Dokažite, da ste Slovenci in da Vam je pri srcu slovenska ustanova v novi domovini Kanadi. Ohranite in govorite svoj materni jezik ter postanite dobri državljani Kanade. Ker kdor ljubi govorico svoje matere in očeta, ta bo spoštoval tudi jezik svoje nove domovine.“⁹

Na prav tako zanimiv način je urednik na drugem mestu opisal razloge, zakaj društvo „Glasila“ ni že poprej izdajalo: „...Ker smo bili Slovenci v Kanadi vse do povojnih časov tako maloštevilni in še ti so v pretežni večini mislili, kakor hitro si prislužijo par sto dolarjev, na povratek v rojstno domovino. Iz tega razloga je bilo skoro nesmiselno misliti na kakšno društveno „Glasilo“ ali „Bulletin“. Vrh vsega je pa še slednjega trla depresija, katera je preganjala ljudi za zaslužkom iz kraja v kraj.“¹⁰

Po enajstih mesecih je urednik potožil, da „ni gradiva“ in dodal: „Po mojem bi bil ta list zelo zanimiv, če bi se nekdo zavzel za njega.“ To pa je verjetno izšlo že v zadnji izdaji (posamezni bilteni niso datirani).

Ob vsem tem je za zgodovino naše kulturne publicistike vredno zabeležiti, da je glasilo „Bleda“ pri vsej svoji skromnosti le prineslo na svetlo polnokrvno literarno črtico „Božični prazniki in mi“ Victorja Vrečarja iz Norande v Quebecu, to delo pa vsebuje spet posamezne stavke, ki izražajo spomine na Božič „doma“ in „v tujini“ v prav očitni kanadsko-slovenski inačici. Glasilo iz ontarijskega rudarskega „zlatega mesta“ je dalo svoj prispevek za ohranitev slovenske narodne zavesti pri številnih družinah starih izseljencev, med katere je prihajalo.

Iz vrst povojne ekonomske emigracije, ki je v primerjavi s predvojnjo skoraj vsa končala srednje šole, če ne univerze, zaenkrat še ni prišla nobena pobuda za slovenski tisk v Kanadi. Po mojem razumevanju kanadskih slovenskih dogodkov in razmer se večine teh ljudi drži nekda velika začasnost — ta pa je vse prej kot kulturno ali celo leposlovno-ustvarjalna. Seveda tu ne govorim o slovenskih izobražencih, ki so prišli med nas v zadnjih letih in so se kar naravnost usmerili s svojim pisanjem v angleško pisane publikacije; mislim si pa, da

tudi „jezikovni beg“ teh rojakov nekaj pove o resnejših slovenskih publikacijskih možnostih v Kanadi.

V opisane okoliščine, ki so veljale že v poznih petdesetih letih, ko sem sam prišel v to deželo, se je vrinila konec leta 1958 moja periodika z naslovom „Povest“ in s podnaslovom „Mesečnik za kratek čas“. Imela je izrazito kulturno in posebej še literarno značaj. Hotela je biti kanadska publikacija in je od vsega začetka poudarjala izvirne kanadske slovenske objave, v ilustriranem delu pa objavljala reprodukcije slavne kanadske „sedmerice“ (Group of Seven), v sodelovanju s Kanadskim narodnim muzejem v Ottawi. Že kar v svojem kolofonu (navedba kratkih podatkov o kraju in času tiska — op. ured.) je odklanjala ekstremistično literaturo in dobesedno povedala o stališču urednika sledeče: „Prispevkov ne ocenjujemo po avtorjevemu imenu ali kraju njegovega bivanja, marveč samo po njihovi publicistični vrednosti in v skladu z našimi uredniškimi načeli.“¹¹

Časopis je imel štiriindvajset strani tabloidnega formata in je bil tiskan na lino-typu v Brandonu v Manitobi. Vsako posamezno številko je na barvnih platnicah rasila po ena risba Maksima Gasparija. Letna naročnina je znašala pet dolarjev. Naročnike sem iskal z oglasi predvsem v „Ameriški domovini“, „Slovenski državi“ in v „Prosveti“. Ker sta zadnja dva lista s

„Povestjo“ velikodušno izmenjala svoj oglas, je vsaka številka vsebovala v novem letu oglas za imenovana lista — na isti strani in v vodoravnem zaporedju. Toda uganili ste, če si mislite, da v orisanih slovenskih kanadskih razmerah „Povest“ s tako „strašno politično napako“ ni izhajala dolgo. Dejansko so izšle samo štiri številke. Velika škoda! Ob zaključku je imela že okrog sto petdeset naročnikov in je naletela na ugoden odmev tako v Kanadi kot v Ameriki, Angliji, Argentini, Avstriji in Avstraliji.

Revijo je v Torontu širil kot sourednik Tone Zagorc, ki je na njenih straneh objavljaj svoje pesmi in prozo. Isti avtor je napisal za časopis tudi prvi „Razgovor ‚Povesti‘ s kanadskim Slovincem“. S svojim leposlovjem in izvirnimi risbami (ali pa še kako drugače) so med drugimi sodelovali: umetnik Milan Vojsk iz Avstralije; Ivan Seničar iz Ljubljane; Vladimir Kos iz Tokia; The Home Press iz Anglije; dr. Ferdinand Kolednik je poslal v objavo „Spomine slovenske matere“, ki pa niso več izšli.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

9 „Bulletin“ VPZ „Bled“.

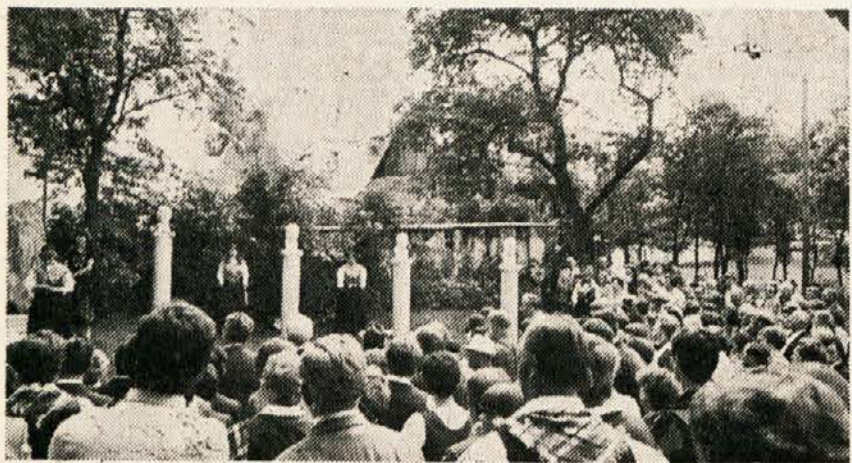
10 „Bulletin“ VPZ „Bled“.

11 „Povest“ (The Story). Publisher and Editor Ivan Dolenc, 1958-59, štev. 1-4. Brandon, Manitoba.

V Svečah odprli vrť slovenskih kulturnikov

Pred leti se je v Svečah nastal akademski slikar in kipar France Gorše. Od tedaj je njegov dom pravo kulturno središče, saj je iz svoje domačije napravil umetnostno galerijo v kateri razstavlja svoje skulpture, slike in plastike. Čeprav je prof. Gorše že precej v letih, je neverjetno delaven oziroma ustvarjalen. Poleg galerije, je zdaj okoli njegovega doma nastal še vrť „Slovenskih kulturnikov“. Pred letom dni so na pročelju Goršetovega doma odkrili spomenik Andreju Einspielerju, znanemu koroškemu kulturniku in narodnemu delavcu.

Preteklo nedeljo sta Slovensko prosvetno društvo „Kočna“ v Svečah in Krščanska kulturna zveza vabili na otvoritev imenovanega vrta slovenskih kulturnikov. Ob tej

priložnosti so odkrili spomenike desetim koroškim kulturnikom in sicer Prežihovemu Vorancu, Antonu Janežiču, Franu Ellerju, Pavlu Kernjaku, Ivanu Grafenauerju, Matiji Majerju, Antonu Slomšku, škofu Modestu, Vinku Zwitteru in Milki Hartmanovi. Med doprskimi kipi je tudi kamnita skulptura posvečena

neznanemu koroškemu kulturniku.

Odprtje „Vrta kulturnikov“ je kajpak bilo povezano s kulturnim sporedom pri katerem so sodelovali moški pevski zbor in mladina SPD

Anton Feinig, Lovro Sodja, Janez Tratar in Oto Wutte. Spored je bil izredno zanimiv, vendar zaradi tega, ker so ga udeleženci prireditve morali spremljati stoje, predolg in zato prenaporen. S to pripombo seveda nočemo zmanjševati kvalitete nastopajočih, vendar bi prireditelja to morala upoštevati. O likih, katerim so v Svečah postavili spomenike, je spregovoril dr. Valentin Inzko in orisal njihov prispevek k razvoju slovenske kulture na Koroškem. Dr. Inzko je to seveda storil na svoj „nazorski način“ in na primer Prežihia postavil v čisto drugačno luč, kot Prežihia sicer poznamo. Inzko seveda tudi ni omenil narodnega heroja Matije Verdnika-Tomaža, ki počiva na sveškem pokopališču. Vsi pa vemo, da brez upora in junaštva partizanov ne bi mogli razvijati svoje kulture.

O umetniški vrednosti Goršetovega dela ne bomo razpravljali, saj vemo za njegovo mesto v slovenski likovni umetnosti. Nekateri udeleženci odprtja „Vrta kulturnikov“ pa so vseeno iskali večjo podobnost ovekovečenih obrazov. Poleg številnih rojakov od blizu in daleč so se odprtja „Vrta kulturnikov“ udeležili tudi nekateri predstavniki političnega in kulturnega življenja, med njimi konzul SFRJ v Celovcu Alfonz Naberžnik, predsednika ZSO in NSKS dr. Franci Zwitter in dr. Matevž Grilc, Valentin Polanšek, višji vladni svetnik dr. Pavel Apovnik in drugi.

Borovlje: skupni koncert slovenskih in nemških skupin

V okviru praznovanj 50-letnice mesta Borovlje je bil v soboto skupni koncert slovenske in nemškogovorečih skupin občine Borovlje.

Znano je, da Slovenci pri osrednji proslavi 50-letnice mesta Borovlje 26. aprila niso mogli sodelovati, ker odgovorni ljudje v občini Borovlje niso dovolili nikakršne dvojezičnosti. Zato smo toliko bolj veseli, da je sobotna prireditev izvenela drugače. Slovenske

kulturne skupine so pripravile z mešanim okletom SPD „Vrtča“, pod vodstvom Gottfrida Lausseggerja, ansamblom „Drava“ SPD „Borovlje“, ki ga vodi Roman Verdel in s tamburaškim orkestrom SPD „Vrtča“ (slednji je v zadnjem trenutku zaradi bolezni izpadel) pod vodstvom Pavlija Lausseggerja, pomemben del celotnega programa.

Prvič po zelo dolgem času je nem-

škogovoreča publika v občini Borovlje videla kaj ustvarjajo Slovenci v Borovljah na kulturnem področju. Veseli smo, da ob tej priložnosti lahko ugotovimo, da je velika večina navzočih z močnim aplavzom pozdravila naše skupine. Vemo, da je bilo zbranih tudi nekaj takih, ki jim taka prireditev nikakor ni odgovarjala. Dejstvo, da je velika večina soglašala s dvojezičnim programom, bi moralo vliati odgovornim občinskim možem v prihodnje le več korajžje, kadar se soočajo z nastopanjem nemškogovornih sil proti dvojezičnosti v občini Borovlje. Na začetku je kulturni referent mesta Borovlje, mesni svetnik gospod Schleicher poimensko pozdravil vse nastopajoče skupine. Pozdravljamo, da je naši skupini pozdravil tudi slovensko, pri tem pa ne moremo mimo ugotovitve, da je krajevna imena Borovlje-Slovenji Plajberk izrekel samo v nemščini. Njegova poteza je bila povsem politična, čeprav je neprestano zagotavljal, da politike na tej prireditvi ne sme biti. Pri slovenskem delu programa je pozevalne besede imel predsednik SPD „Vrtča“, tov. Janko Malle, ki je med drugim, potem ko je citiral J. F. Perkoniga, ki pravi v svoji bistveni izpovedi, da dvojezičnost ne sme biti breme, temveč šansa za plodovito kulturno ustvarjanje, dejal: „Če je izpoved te prireditve pripravljenost k sodelovanju in prijateljstvu in če se naše pravice želje razumejo v tem smislu, menim da smo napredovali odločilen korak naprej in današnji koncert ne bo zadnji.“ Nadalje je poudaril potrebo po skupnem praznovanju 75-letnice SPD „Borovlje“.

Vsi vemo, da o enakopravnosti slovenskega in nemškega jezika v občini Borovlje (v upravi, na pošti, v otroških vrtcih in drugih javnih ustanovah) ne moremo govoriti. Saj občina niti zakon o narodnih skupinah, predvsem glede dvojezičnih napisov v Slovenjem Plajberku, Podnu, Brodeh in Strugarjah ne izvaja. Zato ti kraji sploh nimajo napisov, kar je za tako pomemben turističen kraj kot je Poden/Bodental edinstven slučaj v Avstriji.

Toda kljub temu pozdravljamo skupni nastop kulturnih društev in skupin v borovljski mestni hiši, ki nas je vse skupaj le pripeljal majhen, toda upajmo pomemben korak naprej.

Da pa je bilo to mogoče je bilo potrebno v zadnjih letih mnogo naporov in dela — in zato moramo to začeto pot tudi v prihodnje nadaljevati.

Maturantje iz ZRN obiskali sedež ZSO

V sredo 25. junija so obiskali sedež Zveze slovenskih organizacij na Koroškem maturantje iz Wiesbadna, mesta v Zvezni republiki Nemčiji, ki je pobrateno z mestom Celovec. V okviru večdnega obiska na Koroškem so si maturantje iz ZRN ogledali ustanove koroških Slovencev ter obiskali sedeža obeh osrednjih slovenskih organizacij. Na sedežu ZSO je goste sprejel tajnik ZSO tov. Feliks Wieser, ki jim je na kratko obrazložil trenutni položaj koroških Slovencev, nato pa so gostje iz Wiesbadna diskutirali z zastopniki SPZ in ZSO o težavah slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Čeprav sta mesti Wiesbaden in Celovec že precej časa pobrateni, je bila maturantom iz Nemčije manjšinska problematika čisto tuja in so se nahajali na Koroškem na lastne stroške. Ob robu je bilo slišati, da mesto Wiesbaden menda finančno podpira vožnje v pobrateno mesto Celovec, toda za to vožnjo nemških maturantov, ki so se hoteli seznaniti z manjšinsko problematiko na Koroškem in ki so na ta način tudi utemeljili prošnjo, menda ni bilo podpore. S Koroške so se maturantje peljali naprej v Južni Tirol, kjer se hočejo seznaniti s tamkajšnjo manjšinsko problematiko.

Obisk šolarjev v knjigarni „Naša knjiga“

Ob koncu šolskega leta so na vrsti šolski izleti. Večinoma so povezani z ogledom raznih kulturnih zanimivosti. V glavni šoli Sinča vas, kjer je ravnatelj Mirko Srienc so z dovoljenjem šolskih oblasti otrokom, ki so prijavljeni k dvojezič-

nemu pouku, priredili izlet v Celovec. Pod vodstvom učiteljice Marije Rutar so si ogledali slovensko gimnazijo, tiskarno Mohorjeve družbe in knjigarno „Naša knjiga“.

Tako so otroci spoznali slovensko gimnazijo, tiskarno, kjer nastajajo časopisi in knjige in trgovino, kjer knjige prodajajo.

V knjigarni „Naša knjiga“ so učenci poleg trgovine, katere delovanje jim je razložila Ančka Janežič, imeli priložnost spoznati še koroškega pesnika Andreja Kokota, ki jim je prebral nekaj svojih pesmi, napisanih za mladino. Čeprav je večina otrok prvič videla slovensko knjigarno, so se neverjetno živo zanimali za slovenske knjige, zlasti za mladinsko literaturo. Nekateri so knjige celo kupovali. Vsak udeleženec pa je dobil tudi knjižno darilo.

Pobuda za tak obisk je vredna posnemanja in želeli je, da bo ob koncu prihodnjega šolskega leta več takih obiskov pri slovenskih ustanovah oz. podjetjih.

Tovariško srečanje

Danes 4. julija na Dan borca je na Bistriški planini nad Tržičem že 16. tradicionalno tovariško srečanje borcev, aktivistov, mladine in občanov. Srečanje je združeno s slavnostnim in kulturnim programom, ki poteka v znamenju 35-letnice osvoboditve. To prireditev je pripravil občinski odbor ZZB NOV Tržič.

Na to srečanje so povabljeni tudi koroški partizani in aktivisti z avstrijske Koroške. Slavnostni del se začne ob 11. uri pri spomeniku na Bistriški planini. V programu sodelujejo — pihalni orkester iz Tržiča in kulturna skupina „Pobratenje“ iz Tržiča. Slavnostni govornik je predsednik občine Tržič tovariš Milan Ogris.

Po proslavi organizira Lovska družina Kovor tekmovanje v streljanju z zračno puško in parizanski gošč.

Na takšnih tovariških srečanjih je vedno lepa priložnost srečati nekdanje soborce in z njimi navezati še tesnejše stike. Tradicijo narodno osvobodilnega boja hočemo prenesti preko mlajših na poznejše rodove — tako v spomin na častno preteklost kot v opomin, da se kaj takšnega, zaradi česar je krvavelo naše ljudstvo, ne sme nikoli več ponoviti.

ČESTITAMO

V ponedeljek je na graški univerzi promovirala za doktorja filozofije Herta Laussegger, absolventka slovenske gimnazije v Celovcu.

Slovensko prosvetno društvo „Vrtča“

Čestitkam se pridružujeta tudi uredništvo Slovenskega vestnika in Zveza slovenskih organizacij.

Srečanje s čebelarji na Ravnah

Šmihelski čebelarji tudi letos ne držimo rok križem čeravno nam vreme tako nagaaja. Mi nismo samo čebelarji temveč tudi kmetje, in če kmet počiva, rjavi. Zato smo navezali stike s čebelarji z Raven na Koroškem v Sloveniji. V nedeljo 22. junija smo se odpravili na obisk na Ravne oziroma Tolsti vrh in na Prežihovino. Sprejeli smo tam tudi častne goste v naše društvo, ki so nas tokrat spremljali.

Potovanje smo začeli z dežniki, a kot nalašč se je vreme na srečo spremenilo in imeli smo prekrasen sončen dan. Na avtobusni postaji na Ravnah so nas pričakovali ravenški čebelarji — odborniki. Razkazali so nam res ogleda vredne čebelnjake in še zgodovinsko znano Prežihovino. Ne da se popisati s kakšno gostoljubnostjo in prisrčnostjo so nas sprejeli. Izdatna malica in kosilo, za osvežitev pa pristen domač lesnikov mošt so kmalu razvezali jezike naših čebelarjev.

Naš predsednik Borovčnik je v kratkem govoru orisal čebelarški položaj in delovanje našega društva. Gostiteljem je podaril bakren krožnik z lepim ornamentom in primernim geslom: „Vzor naj nam čebela bo“. Zelo so bili darila veseli ter nam zagotovili, da se bodo srečanja ponavljala. Hitro je mineval čas in odpravili smo se morali nazaj domov. Težko smo se ločili ampak v srcu smo bili vsi ene misli — „vzor naj nam čebela bo“.

Jožica

Udeležene

OSREDNJA PISARNA V CELOVCU

deluje vsak dan od ponedeljka do petka, od 8. do 17. ure. Posebne uradne ure vsak četrtek od 9. do 12. ure pa so namenjene tistim, ki se želijo o raznih problemih pogovoriti s sekretarjem ZSO,

tov. Feliksom Wieserjem

OKRAJNA PISARNA PLIBERK

posluje vsak torek od 9. do 12. ure. V pisarni bodo:

8. 7. 1980
dipl. inž. Feliks Wieser

15. 7. 1980
Teodor Domej

Velik pomen tržiške luke za Avstrijo

Da sejmji pospešujejo gospodarstvo ni nobena novost. In ker je bil prejšnji teden v Trstu mednarodni sejem, je celovška sejemska direkcija izbrala to priložnost in povabila koroške novinarje na potovanje v Trst, Gorico in Tržič (Monfalcone), da italijanskim kolegom s področja gospodarstva in sejemске dejavnosti predstavi znani lesni sejem v Celovcu. To nalogo sta suvereno opravila predsednik celovškega sejma in celovški podžupan Dermuth in tiskovni referent celovškega sejma mag. Leitner.

Naša sosedna Italija ima v splošnem zelo malo surovin zlasti lesa, tako da mora 75 odstotkov svojih potreb kriti z uvozom. Pomemben partner je Avstrija, ki izvažala les v Italijo, uvažala pa stanovanjsko pohištvo iz Italije.

Predstavniki obeh trgovskih zbornic v Trstu in Gorici pa so bili zelo zainteresirani, da bi se Av-

strija še močnejše posluževala obeh pristanišč — Trsta in Tržiča. Obe strani sta izrazili svoje želje, kako bi se dalo gospodarsko sodelovanje še bolj okrepiti. Izrečene so bile tudi kritične pripombe tako na primer na račun zamudne odprave vozil s strani italijanskih obmejnih oblasti, ki zelo obremenjujejo avstrijsko gospodarstvo. Pri ogledu tržiškega in tržiškega pristanišča je bilo opaziti ogromne količine rezanega kanadskega lesa, kar pomeni, da so Kanadčani kljub ogromni razdalji cenejši in da imajo tudi kvalitetnejše blago. Prav kvaliteta lesa je bil glavni vzrok, da so se Italijani usmerili na kanadski les. Za Avstrijo kot eksporter lesa v Italijo je to seveda neugodno. Vendar pa bi imeli tudi Avstriji šanso, če izpolnijo pogoj — boljše kvaliteto lesa, da se še bolj uveljavijo na italijanskem lesnem trgu. Avstrija se bo morala potruditi, da bo zadostila pogojem italijanskega trga, to se pravi, da bo tako konkurenčna kanadskemu rezanemu lesu tako po ceni kakor po kvaliteti. Italija je še vedno — po proizvodnji se še stopnjuje —

velik izvoznik stanovanjskih opravil. Zmogljivost tržiške luke je ogromna, tako da zdaleka ni čisto izrabljena. Odlično ima zgrajen kontejnerski transport.

Severno od Trsta se močno razvija pristanišče Tržič, ki spada trgovsko gledano pod interesno sfero goriške trgovske zbornice. To pristanišče, ki se tudi močno uve-

striji pomagali sofinancirati razširitev tega pristanišča. Predlog je vreden premisleka. Kot se na Koroškem gradi velik ranžirni kolo-dvor na Brnci, tako delajo na podobnem projektu v Červinjanu. Oba železniška centra za tovorni promet bosta važna in pomembna gospodarski faktor za tržiško luko in pa tudi za avstrijsko gospodarstvo. V okviru diskusije je bilo upravičeno vprašanje, ali ne predstavlja Tržič konkurenco Trstu. Izvedenci so to zanikali in celo poudarili, da je med obema lukama tesno sodelovanje. Trst ne konkurrira, temveč daje potrebno podporo, ker ima večje izkušnje. Tudi je nevarna specializacija samo na eno stvar, to je praksa že večkrat pokazala. Med obema lukama torej ni konkurence.

Za Avstrijo je Trst vsekakor pomembno okno v svet, zato je tudi razumljivo, da se Avstrija zelo zavzema, da bi se čimprej zgradila moderna cesta skozi tesno in preobremenjeno Kanalsko dolino, da bi z enotirne železniške proge skozi to dolino prešli na dvotirno in da bi se ugodno rešil problem pri odpravljanju tovornjakov s strani italijanskih carinskih oblasti. Zavedajoč se tega so italijanski kolegi obljubili, da bodo zastavili vse sile, da bo ta problem ugodno rešen, saj bo seveda v korist tudi italijanskemu gospodarstvu.

Srečanje koroških novinarjev in predstavnikov gospodarstva z italijanskimi kolegi je bilo izredno pri-srčno in polno medsebojnega razumevanja. Na bližnjem celovškem sejmu bo spet priložnost in možnost intenziviranja nadaljnjih medsebojnih kontaktov, ki so važen dejavnik medsebojnega razumevanja in spoštovanja.

Občinska seja v Kotmari vasi

V sredo 25. junija je bila v Kotmari vasi občinska seja, ki jo je vodil župan Josef Struger. Kot prvo točko so obravnavali poslovnik za občinski svet, predstojništvo in od-bore, ki je bil sklenjen soglasno.

Za novi gasilski dom in pošto, za katera so začeli te dni s pripravljalnimi deli, so oddali dela. Dela so dobila podjetja, ki so imela najcenejše ponudbe. Zidarska dela je dobilo podjetje Franc Begusch iz Bistrice v Rožu (2.803.349,17 šil.), tesarska dela bo opravilo podjetje Franc Gasser iz Bilčova (315.698,57 šil.), krov-ska

in kleparska dela podjetje Mayer-brugger iz Celovca (krovstvo: 88.888,45 šil., kleparstvo: 135.979,07 šil.). Druga dela bodo šele oddali, ko bo hiša pod streho.

Sklenili so tudi nakup nove gasilske cisterne (TLF 2000), ki bo na voljo verjetno marca 1981 in bo stala 1.369.648 šil.

Soglasno je bilo nekdanje službeno stanovanje bivšega šolskega ravnatelja T. Kordescha v hiši Kotmara vas 94 oddano občinskemu nameščencu Stefanu Adlašnigu.

OBVESTILO

SLOVENSKE PROSVETNE ZVEZE

Likovna kolonija „VUZENICA 80“ bo letos med 24. in 30. avgustom. Mladi likovniki se bodo tudi letos urili veščin grafike. Seveda bo med bivanjem v Vuzenici ob Dravi tudi dovolj časa za izlete in kopanje. Mladina bo imela priložnost nekaj lepega ustvariti in kot spomin prinesiti s seboj domov. Udeleženci kolonije naj bi bili stari vsaj 10 let. Navzgor ni omejitve, vendar običajno sprejemamo udeležence do 20. leta starosti.

Zadnji rok prijave je 31. julij 1980.

Prijave pošljite na naslov: Slovenska prosvetna zveza, 9020 Celovec, Gasometergasse 10/I, telefon: (0 42 22) 32 5 50

Družabno srečanje na Bleščeči

Slovenska prosvetna društva „Zila“, „Dobrač“ in „Jepa-Baško jezero“ so minulo soboto zvečer vabila na družabno srečanje na Bleščeči, to je na planini pod mogočno Jeko, kjer je planinska postojanka Slovenskega planinskega društva Celovec, „Koča nad Arihovo pečjo“.

Ker je stalno deževalo, so prosvetaši v petek odpovedali srečanje, naslednjega dne v soboto pa odpoved spet preklicali, ker je bilo lepo sončno vreme. Seveda je to povzročilo zmešnjavo, tako da udeležba ni bila tako velika kot bi bilo to želeli. Manjkali so namreč prosvetaši z Zile. Verjetno jih zaradi oddaljenosti vest, da bo le srečanje, ni več dosegla.

Ker pa so ob istem času prišli na

Tonči Uršič

50-letnik

Pred nedavnim je v Ločah nad Baškimi jezerom obhajal svojo 50-letnico povsod priljubljeni prosvetaš Tonči Uršič.

Narodna zavest je našemu jub-lantu bila položena že v zibelko. To zavest je najprepričljiveje pokazal v tistem težkem času Hitlerjeve strahovlade, ko je šlo za biti ali ne biti. Tedaj se je pridružil borcem za svobodo. Po poklicu poštar, v prostem času pa aktiven prosvetaš, uživa pri občanih splošno priljubljenost. Tudi njegova družabnost mnogo pripomore, da ga imajo vsi radi in da ga spoštujejo. Poleg tega je zelo načitan, odlično poznavalec svojega domačega kraja, njegove zgodovine, skratka človek, ki ga zanima vse tisto, kar je v povezavi z domačim ljudstvom. Naš jubilarant ima tudi štiri hčerke, ki zna-jajo odlično peti in ki so pomembna opora domačega SPD „Jepa-Baško jezero“.

Zasluznemu prosvetašu so ob njegovi 50-letnici čestitali tudi domači prosvetaši SPD „Jepa-Baško jezero“

planino tudi planinci in planinke iz Nove Gorice, ki so jih povabili naši planinci, da se naslednjega dne skupno povzpnejo na Negal v Ziljskih Alpah, je bila kočica le polna. Brhke Primorke in postavni Ziljani so se hitro spoprijateljili in bil je res prijeten in pristrčen družabni večer, ki bo vsem ostal v nepozabnem spominu. Ob tabornem ognju pred kočico so pekli in žaru čevapčice in klobase ter peli in se veselili pozno v noč. Da je bilo tako prijetno, je predvsem tudi zaslugi tovariša Staneta iz Gorice, ki je v hribih vedno s svojo kitaro, ki jo čudovito obvlada in tudi lepo po-je. Koča na Bleščeči je dejansko dom srečanja in to ne samo med Slovenci temveč tudi drugimi narodi, ki radi obiskujejo to lepo in lahko pristopno planino. V poznih nočnih urah so se naši prosvetaši poslovili, Goričani pa so ostali v koči in se naslednjega dne z našimi planinci povzpeli po Poludnik v Karnijskih Alpah. Predvideni vzpon na Negal v Ziljskih Alpah je zaradi dežja odpadel. Ta lepi ziljski vrh, ki mu manjka samo en meter pa bi bil 2000 m visok, so „osvojili“ kar mimogrede. Svet pod Poludnikom je izrazilo lep — biser tega raja pa je vsekakor Brško jezero ob katerem se pase živina. V gostilni na Dolski planini je gostilničarka lepo prosila da bi zapeli kakšno slovensko in radi so ji ustregli. Območje med Negalom, Šmohorjem in Poludnikom so najzahodnejše vasi, kjer še živi in deluje naš slovenski živelj.

V restavraciji Straßhof v Vratih je bil poslednji postanek in slovo, vendar ne za dolgo, kajti v načrtu je še veliko skupnih planinskih vzponov.

in mu v čast zapeli domače pesmi. Bila je izredno prisrčna slovesnost — prisrčna kot je tudi njegov odnos do sorojakov in sploh soljudi.

Našemu še sorazmerno mlademu jubilarantu iskreno čestitamo z željo, da bi bil še v bodoče tako družaben in ustvarjalen, kot je bil do sedaj.

šem oklevanju šele pokaže z nosom na vrata črne kuhinje:

„Kar v kuhinjo sedi, pa jo pokličem.“

Hribovski otrok jo zatika tebi nič meni nič. Zijalasto jo zasleduje ob vsaki kretnji.

Kuhinja je odurno mračna. Sajasta petrolejka upeha-no brli na temni steni. Razni hlapovi in duhovi napolnju-jejo prostor. Ko Susi že nekaj trenutkov sedi — medtem se gluho nemi in otrok nekam zgubita — šele opazi v zamiznem kotu kup človeka, ki očitno dremucka. Kaj pa ta tukaj? se v mislih sprašuje Susi.

V tem že prilomasti druga postava v kuhinjo in se „pri-mojduši“:

„Prej, ko teh ni bilo tukaj okoli po naših hribih in le-sovih, nobena pliberška prismoda ni tiščala gor k nam na Komelj. Zdaj pa je vrag. Zunaj hodijo in zalezujejo in išče-jo in drezajo v vsako luknjo in grozijo in strašijo.“

„Dober večer!“ pozdravi Susi.

„A ti si. Saj pravim, hudimana, karkej več ne moreš delati po svoje pri nas, odkar je ta prekleta vojna. Vrag zeleni, to ni vojna, to so tolovaji in potepuhi, vojna sliši tja, kamor spada, na fronto, a ne da se mladi ljudje tukaj okoli pretegujejo in nam beraškim kmetom delajo težave.“

Susi takoj ugotovi, da je staruhar pijan. Močno za-udarja njegova sapa po smrdečem krompirjevem žganju. Zabaše pogumno dedca:

„Kaj se onegavite? Raje povejte, kdo je kriv, da so tako slabi časi. Midva gotovo ne.“

Osorno se pijani zadere:

„Sranje, vsem bi lahko drugače in morda bolje šlo, ko ne bi bilo vojne. Kdo pa je bil za vojno? Jaz ne. No-ben kmet ne. Si ti bila za vojno? Hudiča, še glasno ne smeš pobarati...“

„Noben človek ni za vojno. Hočejo jo le tisti, ki nas Slovence ne marajo!“

„Prekleti Hitler, pa njegove svinjarije in polomije! Če se začne z vsem svetom pretepati, bi lahko v naprej ve-del, da jo bo skupil. Ha, zdaj ga bodo zdelali Rusi in Amerikanci!“

„To je tudi rešitev za nas Slovence!“

„Da bi bil že enkrat vojne konec. Vsi so je siti.“

„Potem bo svoboda za Slovence...“

„Kaj veš ti, mlada ovčica, kaj se godi tukaj okoli. Še žganja ne moreš več na skrivaj kuhati, odkar se vla-čijo partizani po Komelju in tako privabijo policijo in razne druge vragolije k nam. Povsod vtikajo nosove. Le težko še človek kaj skriješ. Ujjj, krajcataljon, misli sem si v naglici nažgati nekaj litrov žganja, pa se mi je kotel prismodil!“

Možakar zakrili k miznemu vogalu in se sesede na črnikasto klop.

„Kod pa vi, ne vem, čigavi ste? Si sama v taki ne-varni noči na poti? — Ali sem ga morda polomil s svojim besedičenjem, si morda partizanka? — Da boš vedela: V resnici nimam ničesar proti partizanom. Samo zaradi žga-nja se jezim. Če bi ga dosti in prav dobrega našel, ne rečem, da ne bi ga dal nekaj tudi partizanom. Zakaj pa ne? Pri kmetu štoru so menda mošt kupili. Kar dobro so ga plačali. Smejati se moraš, da partizani plačujejo v hitlerskih markah slovenski mošt...“

Susijin glas se podobrika:

„Vas poznam. Večkrat ste bili že v naši trgovini. Tudi v gostilni v Zobjanjah sem vas že videla.“

„Zdi se mi, da si me morala videti, kako bi drugače tako prijazno z menoj govorila. Prav. Potlej se lahko zane-sem na tebe?“

„In jaz se lahko zanesem na vas, a ne?“

Dedec je pokimal in ji začel ponujati žganja. Susi se

Valentin Polanšek

38

BRATOVSKA JESEN

I. del

Dobro uro po obisku pri Žebri, ko se je Mija najedla doma pri materi, so potrkali vedevejevci. In z njimi je morala.

11 Susi postoji zvedavo na veži, ker zasliši v stranski črni kuhinji nerazrešljivo šumtanje. V stavbi diši po gnilem sadju. Iz same izbe pa ni nobenega glasu.

Zdajci stopi iz kuhinje žensče, na katerem Susi ta-koj opazi, da je revica gluho nemi, ker po svoje gestikulira. Susiji se dozdeva, kakor da se hoče pokazati, da je gospodinja v hlevu.

Susi-Pavla gleda v žensče in se ji nasmeje dobro-hotno. Skušaja jo razumeti, ker nepretrgoma krili po svoje. Pliberčanka Susi vsega ne razume. Spomni se možakarja, ki je nekoč prihajal z dobroljske strani na pliberški sejem. Tistega možakarja je še kar razumela, ker se je ponavadi zadrževal tudi na Susinem domu. A s to žensko sedaj ni vedela kaj početi.

Iz sosedne kuhinje narašča ropot in krepke kletve padajo vmes. Gluho nemi s kazalcem tipa po svojih ust-nah. Zdaj ne ve Susi, kam se naj obrne. Hoče pogledati v izbo. Pa ji stopi otrok naproti.

„Kje je teta Mojca?“

Prišlekino vprašanje otroka za enkrat zbega. Po dalj-

Uveljavljanje z močjo

Recimo: „Ker si poreden, ne govorim s tabo!“ Ali: „Za kazen te bom zaprl v klet!“ Pri pisanju domačih nalog je prepuščen samemu sebi. Če ima slabe ocene, so starši ogorčeni. Otroci čuti: „Nimajo me radi, nisem njihov, če nimam v šoli dobrih ocen.“

Se nekaj podrobnosti, ki se pojavljajo na „vzorčni življenjski poti“ mladega nasilneža.

Starša sta nenehno pretrujena, bočeta imeti svoj mir. Sum in igra jima gresta na živce. Zdelo se je, da sta v vsakem otroku, je udušena med betonskimi zidovi in prometnimi ulicami. Otroci je povsod utenjen, povsod je odveč. Nujna posledica takega stanja je nasilnost. Otroška nasilnost je opozorilno znamenje, izraz obupa in nemoči.

Silaki močnih pesti in z orožjem v roki so v resnici šibki ljudje. Nihče jim ni postavil ciljev, nihče jim ni vcepil volje do življenja, nimajo idealov, niso zmožni ljubiti in ne čutiti za skupno stvar. Niso se naučili boriti se z besedami, se prijateljsko pripraviti in se za koga zavzeti. Močni so le, kar zadeva mišice, njihova čustva pa so zakrnela.

Pri takšnih otrocih pade seme nasilnosti na rodovitno podlago. Takšnim otrokom zares škoduje, kar vidijo slabega na televiziji, v filmu ali v stripih. Iz njih zrastejo ljudje, ki se uveljavljajo zgolj z nasiljem in grozljivimi dejanji. Profesor Hacker opisuje odrasle nasilneže: „Niso kos življenju; močno so moteni, vselej neuspešni, imajo hude občutke manjvrednosti, zato poskušajo s silo uveljaviti svojo moč.“

Nič drugače ni z otroki, ki ne najdejo priznanja ne doma ne v šoli ne pri vrstnikih. Z nečim bi se radi uveljavili, pa posežejo po sredstvih, ki jih vidijo na televiziji, v filmu, v stripih. Nihče jim ne pojasni, da je nož orožje, da so puške in granate, ki jih spoznavaajo z zaslona, smrtno orožje.

Otroci se igrajo. Na dvorišču se igrajo vojno in streljanje, v izložbah občudujejo tanke, topove in celo giljotine, s katerimi lahko obglavljajo plastično lutko. Starši takšne igrače kupujejo, brez premisleka, samo da je mir. Nasilja v igri ne opazijo. Opazijo ga, ko se sprevrže v resničnost. A takrat je že prepozno.

POSKUSITE

GOVEJI ZREZKI S SMETANO

5 lepih govejih zrezkov ali zrezkov iz junčevine, 5 dkg olja, 1 čebula, 1/2 žlice moke, sol, poper, 1 dl smetane.

Zrezke potolčemo in jim porežemo žilice. Na olju rahlo zarumenimo čebulo, dodamo zrezke in pokrito dušimo. Ko izstopi maščoba in so zrezki že precej mehki, jih pomakamo, moko zarumenimo in nato zalijemo, da so v tekočini. Solimo in popramo. Nazadnje primešamo smetano. Za tem ne smejo več vreti.

ZELIŠČNA JUHA

2—3 žemlje, 2 žlici olja, zeleni peteršilj, drobnjak, listi zelene, malo paradižnikove mezge in nastrgan parmezan.

Na tanke rezine zrezane žemlje prepražimo v olju, dodamo zelišča, paradižnikovo mezgo, zalijemo z juho, pripravljeno iz jušne kocke, gladko zmešamo in zavremo. V juho stremo parmezan.

Prebujajmo se počasi

Nekateri ljudje vstajajo zlahka in z veseljem, drugim je jutranje prebujanje nepopisna muka. Nekateri si ob zajtrku požvižgavajo, čili in sveži komaj čakajo, da začnejo delati, drugi se predramijo šele po tretji skodelici kave, življenje se jim zdi temačno in sivo, niso prepričani, ali bodo preživeli do poldneva ali pa jih bo prej pobralo. Zmožnost za hitro in lahko prebujanje je prirojena, tisti, ki mu ni bila dana že ob rojstvu, si je ne bo nikoli pridobil. Lahko pa si mučne trenutke vsakodnevnega prebujanja kljub temu olajšamo. Naj se še tako čudno sliši: vstanimo četrte ure prej, pa se bomo laže in lažje prebudili! Jutro začnimo v miru in počasi. Prilagodimo se dnevu, v katerega stopamo. In okrepimo se z zajtrkom, čeprav se nam zdi, da razen črne kave ne spravimo ničesar po glju.

Če sodimo med ljudi, ki se zbujajo počasi, mukoma in slabe volje, potem se na jutro pripravimo že zvečer. Premislimo, kaj bomo jutraj potrebovali, vse si uredimo in pripravimo že vnaprej. Sestavimo seznam stvari, ki jih moramo urediti. Pripravimo si obleko, torbico, denarnico. Zjutraj, ko nam je glava težka, bomo na vse to pozabili, potem pa bomo zaradi pozabljenosti slabe volje.

HITIMO POČASI

Vstajajmo počasi, brez sunkovitih gibov in naglice. Najbolj zgrešeno je, če skočimo iz postelje na noge: srce in krvni obtok nista pripravljena na takšno spremembo, zlasti če imamo nizek krvni pritisk. Nikoli ne vstajajmo iz postelje na eno nogo, ampak vedno na obe hkrati. Rek, da vstanemo z levo nogo, sploh ni brez podlage: hrbtenica ni pripravljena na enostransko obremenitev. Če vstanemo le na eno nogo, nas bo zabolelo v hrbtenici ali križu. Najbolje je, da sedemo na rob postelje in sedimo nekaj trenutkov. Vstanemo na obe nogi, počasi. Ne silimo se s telovadbo. Raje telovadimo zvečer, če želimo razgibati mišice in poskrbeti za gibkost.

VZEMIMO SI ČAS

Jutranje prebujanje in vstajanje naj poteka po določenem redu. Preračunajmo, koliko časa potrebujemo, da se popolnoma prebudimo. Vstanimo toliko prej, kolikor časa potrebujemo. Zaradi četrte ure daljšega spanja ne bomo nič bolj spočiti, če pa imamo dovolj časa za počasno prebujanje, bomo šli bolj sveži na delo. Ni hujšega, kot če nas navsezgodaj priganja čas. Slabe volje smo, živčni, pa še zdravju škodi.

OSVEŽUJOČA VODA

Preden vstanemo, se v postelji temeljito pretegnemo. Leže napnemo vsako mišico

telesu, s tem poživimo krvni obtok in preženemo najhujšo zaspanost. Ko vstanemo, gremo seveda najprej v kopalnico, da si izplaknemo usta in umijemo zobe. Mišicam nog, zlasti stegen in sedala, bo koristilo, če bomo šli v kopalnico po prstih, če bomo stali na prstih tudi takrat, ko se umivamo in češemo. Mišice bomo okrepili in utrdili.

Prijetno si je umiti obraz z mrzlo vodo, za kožo pa to ni najboljša. Raje si zvečer pripravimo kamilični čaj, zjutraj se umijemo s kosmom vate in z mrzlim čajem, potem pa si natremo kožo s tonikom in hranilno kremo. Tudi obraz potrebuje čas, da se prebudi.

BREZ ZAJTRKA NIKAR

Nikoli ne gremo na delo brez zajtrka. Poleg obvezne skodelice kave (veliko bolj zdravo je, če jo razredčimo z mlekom) ali čaja pojejmo še kosček kruha z maslom in medom. Ali pa si olupimo grenivko, ki vsebuje veliko vitaminov. Lahko pojemo tudi lonček jogurta z nekaj žlicami ovsenih kosmičev. Jemo, kar nam tekne. Tudi če nam ne tekne, zajtrkujmo, kajti prazen želodec prinaša le slabo voljo. Z zajtrkom ne hitimo, ne planimo od mize takoj, ko smo použili zadnji grizljaj.

Potem se oprhajmo ali temeljito umijmo, oblecimo in čas je za odhod. Od doma gremo toliko prej, da nismo živčni, če nam avtobus odpelje tik pred nosom, ali če so na cestah kolone. Tako bomo prišli na delo manj živčni, manj utrujeni, boljše volje.

Jutri gremo na dopust

Kaj pa naše rože, ki bodo ostale same?

Dnevi pred dopustom naglo minevajo. Skrbna gospodinja je že vse oprala, zlikala, podaljšala otroško oblekico, pomislila je na vse, kar potrebujemo na morju ali v hribih, odpovedala je časopis in mleko, zadnji trenutek pa je zagledala še rože, ki je nanje čisto pozabila. Vse leto so ji lepšale stanovanje, zdaj pa naj bi ovenele in shirale v štirinajstih dneh, ko ne bo nikogar doma?

Ko odhajate na dopust, skrbno zagrnite okna z zavesami ali roloji, da sobe zavarujete pred soncem. Morda pa le imate še kje kak prostor, ki ostane svetel. Če nimate kopalnice ali predsobo, naj bo pa stranišče: vse lončnice znesite na eno mesto in jih razvrstite v polkrog proti svetlobi. Če imate občutljivejši pod, podložite pod cvetlične lončke star polivinilast prtljig ali kos pločevine. Na drugo stran rož pa postavite stol ali mizico ali primeren zaboj, ki bo višji od lončkov. Na stol postavite kozarec z vodo. V vodo potopite v pramene narezane namočene debelejšje kose starega blaga ali vrvi. Blago mora v kozarcu segati do dna. Drugi konec pa zakopljite v zemljo v lončku. Blago naj ne bo volneno, ampak bombažno, da bo voda počasneje pritekala k roži. Zelo dober je žamet, ki ga boste gotovo našli med starimi krpami. Tako se bo kozarec počasi praznil in cvetica bo imela dovolj vlage. Če imate več lončnic, postavite na stol 2 ali 3 kozarce, za 2 ali 3 rože pa zadržuje samo večji kozarec vode.

Torej nič nivoze, nič slabe volje, nič prošnje pri sosedih! V desetih minutah bo urejeno vse. Na dopust boste odšli z neskaljenim veseljem in ko se boste vrnili, vas bo morda prijetno presenetil fikus ali filodendron, ki bo med vašo odsotnostjo pognal nov list, ali pa vas bo pozdravil čudovit cvet najljubše cvetice.

ga je s šalo ubranila. Potem je naredil globok požirek in se kregel dalje:

„Povem ti, da se pliberških ščurkov prav nič ne bojim. Predobro ošlatam, da se v glavnem vsi le delajo tako, kot bi bili še vedno za Hitlerja. Samo to me ujezi...“

„Kaj vas ujezi?“

„Da so še taki vmes, ki zatožujejo ljudi, kjer se oglašajo partizani. Prekleti podrepani landvahnovski! To so kakor podgane, ki se polotijo tiste kašte, kjer je še kaj požreti. Že dolgo vedo, da so Hitlerjeve kašte prazne in da bo vse skupaj vrag vzel, zdaj pa kar kradejo po hišah in trdijo, da so vzeli to in ono partizanom.“

Susi je nenadoma prišla z drugo besedo na dan:

„Kje pa imate gospodinjo?“

„Iz mesta hodi. Zadnje čase ima vedno več opravkov v Pliberku, da je kar smešno. A jaz sem že davno pogruntal, kaj je...“

„Kaj pa je?“

„Eeej, tička, kako si radovedna! Zakaj bi tako zbarovala? Če si s partizani, moraš tudi vedeti, da oni prepovedujejo prazne marnje. Mar ne veš, da je danes bolje, da čim manj veš?“

„Vedeti je treba vse, le izdajati ne smemo ničesar!“

„Kaj pa ti tukaj okoli iščeš? In sredi noči?“

„Počakala bom, da mi še kaj zaupate, ker toliko veste...“

„Če bi me kdo poslušal, celo noč bi meni ne zmanjkalo. Jaz sem na svetu že nekajkrat roke obrnil in hrbet pripognil. A takih časov nihče ne bi pričakoval, kot so danes. Včasih, ko smo še pred vojno tihotapili tja na jugoslovansko stran, smo doživljali reči, hej, pa kake! Pljuča so se penila, tako smo kdaj metali noge pod se. Finančarje smo navijali okoli prstov, nevarno pa je tudi bilo.“

Do naveličanosti traja za Susijo, preden pride dekla

iz hleva. Susi-Pavla jo je poznala. Ona njo pa manj. Preko nje namerava priti do Lesovnika, kjer je nova javka za TV 32. Tudi gluho njo je z njo in ves čas krili z rokami, zdaj ob deklini strani, zdaj njej pod nosom.

„Jo že spet daje mesečnica. Tudi zunaj okoli straži. Bojim se, da je ne bi kdo streljal, ko svoje zganja...“

Zdaj šele se Mojca obrne k prišleki. Roko ji misli dati, pa jo samo pocuka za rokav plašča in ji zaupljivo pogleda v obraz:

„Bova stopili kar v kamro, da se spravhava. Tukaj ni primeren kraj.“

Z očmi pomigne na pijanega dedca, ki je obmolčal, si znova nalil žganja in kinkal predse.

„Naj ga le kuha in prismoja, da bo čim manj pijače pri hiši!“

V deklini kamri prižge Mojca samo svečo na široki skrinji in Susijo posadi na svojo postelj, okno skoraj zamaši s cunjami, sama pa počepne na stol z okroglo, iz nečesa spleteno sedežno ploskvijo.

„Pa misliš, da bi bilo prepozno ali kaj narobe, če jutri poletim k Lesovniku?“

Ker Susi-Pavla molči, se čez čas dvigne in v ihti izpove:

„Kar obe bova šli k Lesovniku. Le kakšen izgovor si naj izmisliš, če naju policijska patrulja sreča? Kaj meniš ti? Jejžeš, za tebe bi bilo preveč sumljivo! Ti ne moreš zraven. Kdaj sem jaz že opozarjala, da ona baba ni zanesljiva! Čemu bi jo že tako zanimalo, kako pojejo partizani? Čemu bi rada slišala prav Domnov glas? Ko je njen dedec tak vnet landvahnovec! Za nekaj višjega so ga postavili. On je bil že vedno nevaren. Dejala sem, naj bodo previdni. Zdaj je vse tako zapleteno! Dobro je bilo, da smo partizanom povedali glede pretveze, da desetega oktobra ne bo nobene napovedane akcije. Nemci so nalašč za

dan ali dva tajno preložili ofenzivo. Zato pravim, jutri je dvajseti oktober, jutri je najbolj nevarno. Toliko pošt smo dobili in vse se enako glasio: Velika nevarnost! Cel Komelj bodo zajeli in vse zasedli in preiskali!“

Susi-Pavla je zamišljena. Nekaj jo v duši sili: Pojdi, takoj pojdi do Domna!

Mojca se začne jeziti:

„Kjer je pijančevanje vmes, se je na ljudi težko zanašati. Seveda ima vsak svoje težave. Naš zgornji sosed je izgubil že drugega sina na fronti. Zdaj pa gospodar pije. Vedno bolj. Ali žebra ali pije! Pa za nobeno rabo ni več. Seveda ima dosti svojih težav.“

Susi le na pol posluša. Zamotava se v misli na koman-dirja kurirske čete: Skrbi me zaradi njega. Vedno se ne morejo zanašati samo na golo srečo, da se izmaknejo veliki nemški nevarnosti. Govorila sem že z ljudmi od Vojkovih vedevejevcev, zakaj ne pride večja borbena enota v zaščito na Komelj. Kurirji so stalno na poti. Vsi niti oboroženi niso. Nekateri raje tako hodijo. Neoboroženi se lažje kretajo in skrivajo, zatrujejo.

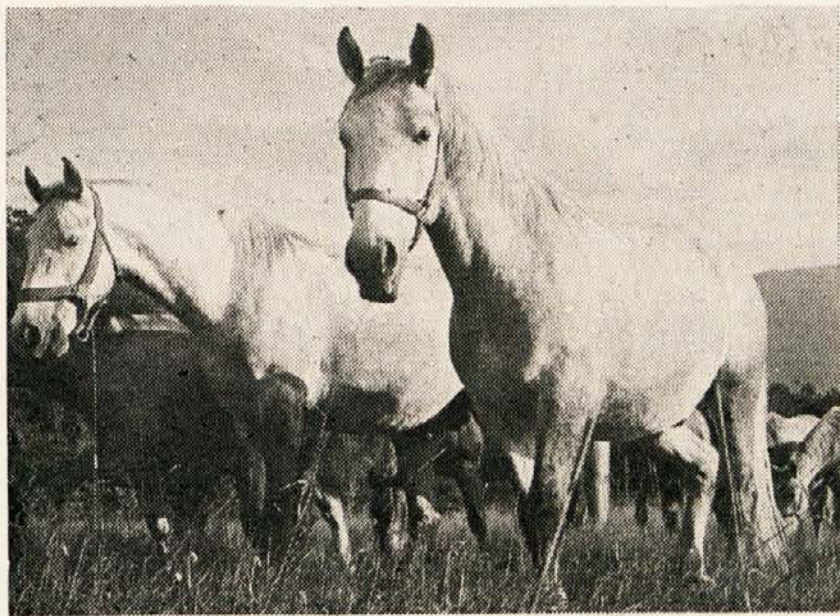
Zdaj začne Mica nekaj novega:

„Prejšnji teden so pri nas bili trije novi partizani. Dva sta bila nemška dezerterja. Pa so govorili, da bo vsak čas konec vojne, če ne bodo Nemci začeli s tistim napovedanim novim orožjem. Eden je zatrujeval, da so Hitlerja 20. julija ubili, ker po tistem času ga še niso videli ali čuli. Potem so prišli, kako bo po vojni. Nemca, bila sta z dunajske strani, ki sta iskala zveze s partizani, sta povedala, da je že sklenjeno med Rusi in Amerikanci, da ostane Avstrija taka kot je bila, preden jo je Hitler pomendral. Partizanski kurirji se niso strinjali s tem in so povedali, da gre za združitev celotnega slovenskega ozemlja. Nekaj časa so se pogovarjali sem ter tja.“

(Dalje prihodnjič)

Kobilarna LIPICA

praznuje 400-letnico svojega obstoja

Tik jugoslovansko-italijanske meje, le dobrih deset kilometrov severovzhodno od Trsta, leži sredi zelene oaze v značilnem kraškem okolju v senci stoletnih lip in hrastov svetovno znana kobilarna Lipica, zibelka vseh lipicancev na svetu. Sploh je kobilarna Lipica ena najstarejših kobilarn na svetu, saj praznuje letos 400-letnico svojega obstoja in delovanja. Ustanovljena je leta 1580 avstrijski nadvojvoda Karel, tedanji regent Štajerske, Koroške, Kranjske, Istre in Trsta. Sicer pa je Lipica in njena okolica že v času Rimljanov slovela po izvrstnih konjih, ki so ohranili svoj sloves vse do 16. stoletja, ko je nadvojvoda Karel odkupil od tržaškega nadškofa vas Lipico, ki je potem postala zibelka snežno belega konja, matična kobilarna vseh lipicancev.

Po podatkih, ki so na razpolago, je kobilarna začela delovati v mesecu maju 1580. Takrat je namreč prvi upravnik cesarsko kraljeve dvorne kobilarne v Lipici Franc Jurko javil ustanovitelju kobilarne nadvojvodi Karlu, da je vse pripravljeno za sprejem prvih konj. Takoj za tem so v Lipico začeli prihajati prvi plemenski žrebci in kobile, tako da je koncem l. 1580 kobilarna praktično že začela delovati.

Zahtevo po formiranju nove pasme konj so narekemale potrebe takrat že ustanovljene Španske ja-

halne šole na Dunaju, ki je uporabljala za klasično šolo španskega — andaluzijskega konja, ki zaradi svoje velikosti in zaradi neprimernih hodov ni bil dovolj prikladen za klasično šolo jahanja. Prav tako je primernejšega, lažjega konja potrebovalo plemstvo za vprege, kakor tudi vojska za parade in lažjo konjenico. Vse do leta 1918 je Lipica proizvajala žrebce; kobile in drugovrstni moški material pa za potrebe vojske in dvora.

Do leta 1918 je bila kobilarna v Lipici last dunajskega dvora. V tem času se je enkrat selila, ker so jo tedanji lastniki poskušali spraviti v bližino Dunaja, vendar se ta poskus zaradi podnebja in tal ter krme ni obnesel in so jo po kratkem času vrnili nazaj v Lipico. V času Napoleonovih vojn se je kobilarna selila trikrat in se je trikrat ponovno vrnila v Lipico.

Leta 1919 je v skladu z versajsko pogodbo ozemlje Lipice pripadlo Italiji. Lipiška čreda, ki je štela nad 300 plemenskih živali, pa je bila razdeljena med Avstrijo, Italijo in Češkoslovaško. Tako je cesarsko kraljevo dvorna kobilarna Lipica prenehala obstojati, svoje delo pa je nadaljevala pod novimi oblastniki. Med drugo svetovno vojno se je kobilarna, ki je takrat štela okrog 230 plemenskih živali, leta 1943 ponovno selila: najprej v okolič Dunaja, pozneje pa na območje Sudetov, kjer jo je leta 1945 zagledala ameriška armada.

Leta 1947 je bilo od vsega plemenskega materiala vrnjenih Jugoslaviji le 11 plemenskih konj. S temi konji in s konji bivše jugoslovanske dvorne kobilarne v Demir Kapiji ter pozneje z nakupom nekaj plemenskih konj v italijanski kobilarni Fara Sabina in avstrijski kobilarni Piber je Lipica izpopolnila vse linije plemenskih žrebcev in vse rodove plemenskih kobil.

Plemenska čreda v Lipici je leta 1959 štela že nad 250 plemenskih živali, ki so glede reje in poroka bile dovolj kvalitetne, niso pa bile izenačene po tipu. Zaradi prenehanja delovanja Lipice kot državne kobilarne, predvsem pa zaradi finančnih težav je bila kobilarna leta 1959 tik pred ukinitvijo. S posredovanjem predsednika Tita, ki je leta 1960 obiskal Lipico, je bila razprodaja črede ustavljena, kobilarno pa je prevzelo takratno uvozno-izvozno podjetje „Jadran“ v Sežani. Kobilarna je bila zasilno rešena. Po letu 1964 se je začela močnejše razvijati turistična dejavnost v Lipici. Z izgradnjo hotela v letu 1971 in pokrite jahalnice v letu 1973 so bili ustvarjeni osnovni pogoji za razvoj tujskega prometa. Število jahalnih ur je znašalo v letu 1968 le 4000, v letu 1975 je že doseglo 16.000 ur. Obisk kobilarne je leta 1968 znašal le 40.000 obiskovalcev, leta 1978 pa že nad 190 tisoč obiskovalcev. Leta 1971 so bile uvedene tudi redne predstave programov dresure, ki si jih je v

letu 1979 ogledalo že nad 100.000 obiskovalcev.

Zaradi medsebojne povezanosti kobilarne in turistične dejavnosti je leta 1974 prešla kobilarna v okvir delovne organizacije „KRAS“ Sežana. Danes deluje Kobilarna Lipica v sestavi SOZD „TIMAV“ Sežana.

Po 400 letih delovanja se je kobilarna Lipica razvila v treh glavnih smereh:

1. Razvoj reje in selekcije konj čistokrvne lipicanske pasme. V ta namen razpolaga kobilarna s 40 plemenskimi kobilami, ki proizvajajo letno 30 do 35 žrebcev; do leta 1985 naj bi se število plemenskih kobil dvignilo na 80.

2. Razvijanje in izpopolnjevanje šole klasičnega jahanja in dresure ter vožnje, v prvi vrsti kot oblike testiranja in preizkušanja delovnih sposobnosti plemenjakov in plemenic, v drugi vrsti pa za potrebe turizma in jahalnega športa. Kobilarna že danes razpolaga z 20 šolanimi žrebci za predstave klasič-

nega jahanja in tekmovalne dresure ter s 15 dresiranimi konji za potrebe šole jahanja in dresure za turiste. Prav tako razpolaga kobilarna z zadostnim številom jahačev, jahalnih učiteljev in trenerjev, za potrebe klasičnega jahanja, dresure in jahalne šole za turiste.

3. Razvoj turizma, rekreacijskega in športnega jahanja ter razvoj vseh tistih oblik rekreacije in športa, ki so v neposredni in posredni zvezi s konjem. Tu so ogledi kobilarne in konj, ogledi predstav klasičnega jahanja, rekreacijsko jahanje in jahalni izleti, šola jahanja za začetnike, nadaljevalni tečaji dresurnega jahanja, jahanje ponijev za otroke, vožnja s kočijami, tekmovalanje v turnirskih jahalnih športih ter sprehodi po lipiških parkih in gozdovih. Kobilarna razpolaga s 50 šolanimi jahalnimi konji, 15 poniji in kočijami. V zadnjem času je kobilarna v svoj program začela uvajati tudi preskakovanje ovir kot obliko športnega in rekreacijskega jahanja.

Občina Žalec obhaja svoj praznik

Dvajseto leto je, odkar praznujejo občani in delovni ljudje občine Žalec v Savinjski dolini 7. julija svoj občinski praznik. Ta dan praznujejo v občini Žalec kot občinski praznik v spomin na množično propagandno napisno akcijo leta 1941 v Spodnji Savinjski dolini, ko so z odstranjevanjem nemških oznak, s pisanjem gesel in trosejem letakov okupatorju jasno povedali na samem začetku okupacije, da se bodo delavci in kmetje in ostali prebivalci tega območja z vso odločnostjo uprli in vodili odločen boj za svojo razredno in nacionalno osvoboditev.

Dogodki, ki so tej napisni akciji v naslednjih dneh in mesecih sledili, so to odločnost samo še potrdili: oblikovanje Savinjske čete, bitka na Čreti in številne druge akcije, ki so se zvrstile takoj na začetku in v poznejših letih narodnoosvobodilnega gibanja na območju Savinjske doline, so tudi odraz čvrste pripravljenosti prebivalstva, da se za svojo osvoboditev bojuje z vsemi močmi.

Dvajset let sicer še ni tako spoštljiva obletnica, vendar pa tudi v občini Žalec pomenijo velik korak naprej v razvoju na vseh področjih dela in življenja, posebno še v zadnjih letih. Na dosežke na gospodarskem področju, na področju posameznih družbenih dejavnosti in na ostalih področjih, dosežene posebno v letih tekočega srednjeročnega obdobja, so lahko resnično ponosni. Družbeni proizvod občine je v treh letih narasel po planirani realni stopnji 10,2%, v zadnjih dveh letih srednjeročnega obdobja 1976-80 pa je dinamika rasti glede na posamezne ukrepe

za približno 2% nižja. Tudi število zaposlenih je naraščalo v povprečju po predvideni stopnji 2,8%, kar v primerjavi z družbenim proizvodom pomeni, da je produktivnost dela na delavca rastla dovolj hitro.

Navedeni rezultati so bili doseženi ob manjših vlaganjih v gospodarstvo, kot so bila predvidena, kar posebej opozarja na velike napore v zvezi z izkoriščanjem notranjih rezerv, ki so tudi osnovna pot sedanjega in prihodnjega stabilizacijskega razvoja.

Odkar so pred leti sprejeli prostorski in urbanistični program občine, mnogo bolj usklajeno, organizirano in kvalitetno razrešujejo posamezna vprašanja uporabe prostora. Sprejeti so bili posamez-

ni urbanistični in zazidalni načrti kot izvedbeni dokumenti. Občutljivejši in doslednejši so na področju varstva okolja.

Vsa leta doslej so bila vložena velika sredstva, pa tudi delo občanov zlasti v obrobni predelih občine v izgradnjo posameznih komunalnih objektov. Letno modernizirajo okrog 30 kilometrov cest; znana je večletna akcija, v okviru katere prispevajo zaposleni vsako leto en enodnevni zaslužek za povezavo okrog 170 domačij v obrobni in hribovitih predelih z dolino, kot edina tovrstna akcija v Sloveniji. Posebno velikega pomena je zgrajena žalska obvoznica; okrog 90% gospodinjstev ima priključek na vodovod, izgradnja vo-

dovodov pa se nadaljuje še hitreje kot prejšnja leta, večja pa se tudi število telefonskih priključkov. Letno so v tem srednjeročnem obdobju gradili preko 150 družbenih stanovanj.

Mnogo bolj kot doslej pa stopajo v ospredje vprašanja, ki so povezana z izgradnjo kanalizacije in čistilnih naprav. Pripravljajo ustrezno dokumentacijo, letos pa bodo pričeli z izgradnjo prve faze kanalizacijskega sistema. Pomembno je tudi, da so v zadnjih letih dosegli zelo hiter razvoj trgovine in gostinstva ter malega gospodarstva.

Razvoju posameznih družbenih dejavnosti dajejo v žalski občini že od nekdaj poseben poudarek. Precejšnja vlaganja v razvoj šol-

stva, otroškega varstva, zdravstva, pa tudi na področju kulture in telesne kulture so omogočila marsikje mnogo boljše prostorske in ostale pogoje za razvoj posameznih dejavnosti. Tudi rezultati teh prizadevanj niso izostali, kar se posebno kaže v kvaliteti učno vzgojnih procesov na šolah in v vrtcih, v vedno večjem številu otrok v varstvu, v boljših zdravstvenih storitvah in v množičnosti ter kvaliteti razvoja posameznih vrst dejavnosti na področju kulture in telesne kulture.

Ko je govora o nosilcih razvoja v žalski občini, potem gotovo ni mogoče mimo razvite krajevne samouprave v krajevnih skupnostih. Skoraj povsod v naseljih, vaseh in zaselkih delujejo številni odbori za izgradnjo posameznih objektov, ki zbirajo potrebna sredstva, marsikje v obliki dodatnih prispevkov občanov, in organizirajo prostovoljno delo krajanov. Brez dvoma imajo krajevne skupnosti danes bolj čvrsto materialno osnovo, ki omogoča vedno bolj ne le reševanje posameznih komunalnih, ampak tudi številnih drugih problemov. Posamezna vprašanja, povezana z urejanjem prostora in urbanistično ureditvijo ter varstvom okolja, reševanje socialne problematike, obrambne priprave in druga so vedno bolj prisotna pri delovanju krajevnih skupnosti.

Navedeni in številni drugi razvojni dosežki v občini Žalec kažejo, da je razvoj na celotnem območju občine izredno hiter in da so se pogoji za delo in življenje občanov močno izboljšali. Vse to pa je bilo doseženo s solidarnostjo in enotnostjo ter velikimi napori delovnih ljudi in občanov.

